

**Conștientizare privind egalitatea de gen pentru
prevenirea violenței între parteneri intimi**

Gender **E**quality **A**wareness **R**aising

Co-finanțat prin Programul
DAPHNE III al Uniunii Europene

Manualul III

Manual pentru cadrele didactice

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

Gender Equality Awareness Raising

Manualul III: Manual pentru cadrele didactice

© 2015. European Anti-Violence Network. Toate drepturile rezervate

Cesionat Uniunii Europene cu anumite condiții

ISBN: 978-960-9569-19-4

Acest manual poate fi utilizat cu titlu gratuit și numai în scopuri non-profit, atâta timp cât se informează Asociația pentru Libertate și Egalitatea de Gen - A.L.E.G. și se menționează drepturile de autor.

Detalii de contact pentru pachetul educativ GEAR - Mecanism împotriva VPI în limba română.

Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen – A.L.E.G.

Telefon: +40 369 801 808

Mobil: +40 753 893 531

contact@aleg-romania.eu

www.aleg-romania.eu

**Detalii de contact pentru setul original de manuale
GEAR - Mecanism împotriva VPI**

European Anti-Violence Network - EAVN

(Rețeaua europeană împotriva violenței)

12 Zacharitsa str., 11742, Atena, Grecia

E-mail: info@antiviolence-net.eu

Website-ul proiectului GEAR - Mecanism împotriva VPI www.gear-ipv.eu

Website-ul EAVN: www.antiviolence-net.eu

Design grafică: European Anti-Violence Network

Prima ediție a pachetului educativ model „GEAR - Mecanism împotriva violenței împotriva partenerilor intimi” (2011) a apărut în cadrul proiectului „Gender Equality Awareness Raising against Intimate Partner Violence” („GEAR - Conștientizare privind egalitatea de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi”, pe scurt „GEAR - Mecanism împotriva VPI”) (JLS/2008/DAP3/AG/1258) desfășurat între anii 2009 - 2011 prin Programul Daphne III al Uniunii Europene.

Materialul de față a fost elaborat pe baza ediției revizuite a Pachetului educativ model „GEAR - Mecanism împotriva VPI” în cadrul proiectului „Conștientizare privind egalitatea de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi - GEAR - Mecanism împotriva VPI II” (JUST/2013/DAP/AG/5408) implementat în perioada 2014 - 2016 prin programul Daphne III al Uniunii Europene.

Proiectul „GEAR - Mecanism împotriva VPI”

Coordonator proiect

European Anti-Violence Network (EAVN) - Grecia

Kiki Petroulaki, Șef proiect
Antonia Tsirigoti, Coordonator proiect
Athanasios Ntinapogias, Cercetător
Susan Morucci, Asistent proiect
Vasso Papassotiriou, Administrator proiect

Parteneri proiect

SPI Forschung gGmbH -Germania

Elfriede Steffan, Coordonator proiect la nivel național
Christiane Firnges, Asistent cercetare

Austrian Women's Shelter Network, AÖF/ Information Centre Against Violence- Austria

Maria Rösslhuber, Coordonator proiect la nivel național
Christina Perka și Irene Muller, Asistente proiect

Hellenic Association of Health Education Promoting Teachers - Grecia

Paschalina Kozyva, Coordonator proiect la nivel local
Athina Tziouma, Administrator

Partener asociat

Center for Education, Counselling and Research (CESI) - Croația

Sanja Cesar, Coordonator proiect la nivel național
Natasa Bijelic, Asistent proiect
Vedrana Kobas, Asistent proiect

Evaluator extern al proiectului:

Prof. Carol Hagemann-White

Proiectul „GEAR - Mecanism împotriva VPI - II”

Coordonator proiect

European Anti-Violence Network (EAVN) - Grecia

Kiki Petroulaki, Șef proiect
Antonia Tsirigoti, Coordonator proiect
Athanasios Ntinapogias, Cercetător
Dimitra Petanidou, Cercetător/Asistent proiect

Parteneri proiect

Mediterranean Institute of Gender Studies (MIGS) - Cipru

Susana Elisa Pavlou, Manager proiect la nivel național
Christina Kaili, Cercetător/Asistent proiect

Center for Education, Counselling and Research (CESI) - Croația

Sanja Cesar, Coordonator proiect la nivel național
Natasa Bijelic, Asistent proiect

Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen (A.L.E.G.) - România

Camelia Proca, Coordonator proiect la nivel național
Liviu Gaja, Cercetător
Eniko Gall, Trainer/Expert
Camelia Oana, Asistent proiect

Plataforma unitară contra les violències de gènere - Spania

Neus Pociello Cayuela, Coordonator proiect la nivel național
Parejo de las Heras Elena & Maritza Buitrago Rave, Cercetător/Asistent proiect
Susana Rodríguez Pereiro, Cercetător
Giulia Paleri, Cercetător
Núria Pociello Cayuela, Cercetător

The Smile of the Child - Grecia

Stefanos Alevizos, Coordonator proiect la nivel local
Dimitris Filippides, Asistent proiect

Evaluator extern al proiectului:

Prof. Carol Hagemann-White

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Programului DAPHNE III al Comisiei Europene. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Comisiei Europene.

Cuprins

MANUALUL III: MANUAL PENTRU CADRELE DIDACTICE

Abrevieri	IV
Mulțumiri	V
INTRODUCERE	1
Pachetul educativ adaptat pentru România „GEAR - Mecanism împotriva violenței între parteneri intimi” adaptat pentru România	4
Manualul III și Instrucțiuni de folosire	5
PARTEA A: PREZENTARE GENERALĂ A ATELIERULUI „GEAR - Mecanism de prevenire a violenței între parteneri intimi”	9
A.1. Scop și Obiective	10
A.2. Grup țintă	10
A.3. De ce este nevoie de implicarea școlilor și a profesorilor/profesoarelor?	11
PARTEA B: CUM SĂ ORGANIZAȚI ATELIERUL „GEAR - Mecanism împotriva VPI”	13
B.1. Pregătirea atelierului „GEAR - Mecanism împotriva VPI”	14
B.1.1. Obținerea permisiunii sau aprobării	14
B.1.2. Planificarea și includerea atelierului în programul școlar	14
B.1.3. Informarea elevilor	14
B.1.4. Auto-pregătirea profesorilor	15
B.1.5. Evaluarea nevoilor	15
B.1.6. Cum să selectați activitățile	16
B.1.7. Programul atelierului	17
B.2. Cum să realizați documentarea pentru atelierul „GEAR - Mecanism împotriva VPI”	23
PARTEA C: CUM SĂ EVALUAȚI ATELIERUL „GEAR - Mecanism împotriva VPI”	25
C.1. Scopul evaluării	26
C.2. Metodă de evaluare	26
PARTEA D: CUM SĂ MONITORIZAȚI ȘI SĂ RAPORTAȚI ATELIERUL „GEAR - Mecanism împotriva VPI”	29
PARTEA E: ACTIVITAȚI PENTRU ATELIERUL „GEAR - Mecanism împotriva VPI”	33
MODULUL 1. INTRODUCERE ȘI STABILIREA OBIECTIVELOR	34
Prezentare generală a modului	34
Deschidere și chestionar inițial	35
Activitatea 1.1. Jocul numelor: sensul numelor noastre	36
Activitatea 1.2. Așteptări și Obiective	38
Activitatea 1.3. Reguli	39
MODULUL 2. STEREOTIPURI DE GEN ȘI EGALITATE DE GEN	41
Prezentare generală a modului	41
PARTEA 1: Stereotipurile de gen și masculinitate vs. feminitate	44
Activitatea 2.1.1. Cum e să fii fată.... Cum e să fii băiat	44
Activitatea 2.1.2. Rolurile de gen în societate	46
Activitatea 2.1.3. Ce îmi place - Ce nu îmi place	48
Activitatea 2.1.4. Bărbații, femeile și societatea	50
Activitatea 2.1.5. Autodescoperirea	51
Activitatea 2.1.6. Sex și gen	53
Activitatea 2.1.7. Acord și dezacord	55
Activitatea 2.1.8. Întrebări și răspunsuri: profesii, roluri și activități specifice bărbaților și femeilor	57
Activitatea 2.1.9. Continuați propozițiile	59

Activitatea 2.1.10. Gen, nu sex	60
Activitatea 2.1.11. Cutia de gen	62
Activitatea 2.1.12. Bărbatul adevărat și femeia adevărată	66
Activitatea 2.1.13. Un pas înainte	67
Activitatea 2.1.14. Mituri despre femei și bărbați și consecințele acestora	69
Activitatea 2.1.15. Drumul vieții	70
Activitatea 2.1.16. Proverbe și zicători	71
Activitatea 2.1.17. Stereotipuri de gen	73
Activitatea 2.1.18. Industria publicității	77
Activitatea 2.1.19. Muzica mea	78
Activitatea 2.1.20. Interpretări și percepții despre gen	80
Activitatea 2.1.21. Joc de rol	81
Activitatea 2.1.22. Imaginați-vă...	82
PARTEA 2: Societăți patriarhale	83
Activitatea 2.2.1. Avantajele de a fi băiat	83
Activitatea 2.2.2. Tabelul puterii	86
Activitatea 2.2.3. Grup statuar	88
Activitatea 2.2.4. Șirul comportamentelor dăunătoare fetelor și băieților	89
Activitatea 2.2.5. Comportament dominator	93
Activități de grup	94
MODULUL 3. RELĂȚII SĂNĂTOASE ȘI NESĂNĂTOASE	95
Prezentare generală a modului	95
Activitatea 3.1. Ce este dragostea?	96
Activitatea 3.2. Relațiile între adolescenți	97
Activitatea 3.3. Relații sănătoase și nesănătoase – recunoaște semnele	98
Activitatea 3.4. Persoane și lucruri	102
Activitatea 3.5. Cum abordăm problemele în mod obiectiv	104
Activitatea 3.6. Conștient/ă de propriul corp	105
MODULUL 4: VIOLENȚA ÎNTRE PARTENERI INTIMI	106
PARTEA 1: Conștientizare	106
Activitatea 4.1.1. Definiție și tipuri de violență între parteneri intimi în relații/la întâlniri	107
Activitatea 4.1.2. Ana și Dumitru	109
Activitatea 4.1.3. Povești despre violență în relații	114
Activitatea 4.1.4. Cazuri de violență	115
Activitatea 4.1.5. Roata puterii și controlului și roata egalității	116
Activitatea 4.1.6. Creșterea capacității tinerilor/tinerelor de a recunoaște semnele care indică VPI și moduri de a oferi ajutor	122
Activitatea 4.1.7. Mit sau realitate?	126
Activitatea 4.1.8. Mituri despre violență	132
PARTEA 2: Cum putem opri violența între parteneri intimi/la întâlnire	
- Modalități de intervenție în cazuri de violență între parteneri intimi	133
Activitatea 4.2.1. Ce putem face pentru a opri violența între parteneri intimi: strategii de intervenție	134
Activitatea 4.2.2. Să luăm atitudine!	139
Activitatea 4.2.3. De la violență la respect în relațiile intime	140
Activitatea 4.2.4. Privește, ascultă și învață - calea către o comunicare mai bună	143

REFERINȚE PRIVIND ACTIVITĂȚILE UTILIZATE ÎN ACEST MANUAL	145
ANEXA	A-1
ANEXA A: INFORMAȚII TEORETICE GENERALE	A-1
A.1. (IN)EGALITATE DE GEN	A-2
A.1.1. Roluri de gen, stereotipuri de gen și egalitate de gen	A-2
A.1.2. Societăți patriarhale și inegalitate de gen	A-5
A.1.3. Angajamente internaționale și europene	A-6
A.1.4. (In)egalitatea de gen în România	A-14
A.2. VIOLENȚA ÎNTRE PARTENERI INTIMI/ÎN RELAȚII ROMANTICE/VIOLENȚA DE GEN	A-18
A.2.1. Ce este violența de gen?	A-18
A.2.2. Ce este violența între parteneri intimi (VPI)?	A-19
A.2.3. Amploarea problemei VPI	A-24
A.2.4. Expunerea copiilor la violența între parteneri intimi	A-65
A.2.5. Ce este violența în relații romantice?	A-69
A.2.6. Prevenire primară a VPI/violenței în relații romantice	A-74
A.2.7. Cum recunoaștem abuzurile	A-75
A.2.8. Cum să reacționăm în cazul în care suspectăm/aflăm că un copil este afectat de neglijență/abuz/ VPI	A-79
A.2.8.1. Raportarea și/sau îndrumarea cazurilor de abuz sau de neglijare a copiilor	A-81
A.2.8.2. Raportarea și/sau îndrumarea cazurilor de violență între parteneri intimi/ violenței în relații romantice	A-84
A.2.9. Referințe	A-91
ANEXA B: INSTRUMENTE DE EVALUARE	A-96
B.1. CHESTIONAR ÎNȚIAL	A-96
B.2. CHESTIONAR FINAL	A-103
B.3. CHESTIONAR DE CONTROL	A-110
ANEXA C. INSTRUMENTE DE RAPORTARE	A-115
C.1. FORMULAR DE RAPORTARE: formatul implementării atelierului	A-115
C.2. FORMULAR DE RAPORTARE A SESIUNILOR: descrierea implementării activităților din atelier	A-119
C.3. FORMULAR DE RAPORTARE: rezultate generale ale implementării	A-123
ANEXA D. LECTURI SUPLIMENTARE	A-127
D.1. Listă de lecturi suplimentare sugerate în limba engleză	A-127
D.2. Listă de lecturi suplimentare sugerate în limba română	A-128

ABREVIERI

CEDAW	Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor
CDC	Centrul pentru controlul și prevenirea bolilor
SPC	Servicii de protecția copilului
VD	Violență domestică
UE	Uniunea Europeană
FRA	Agencia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
VG	Violență de gen
GEAR	Mecanism împotriva VPI/ Conștientizare privind egalitatea de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi
VPI	Violență între parteneri intimi
ONG	Organizație non-guvernamentală
VIF	Violență împotriva femeilor
OMS	Organizația Mondială a Sănătății

Proiectul „Conștientizare privind egalitatea de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi - II” (GEAR - Mecanism împotriva VPI - II) (JUST/2013/DAP/AG/5408) s-a desfășurat în cadrul Proiectului Daphne III al Uniunii Europene. Activitatea care a generat prezenta publicație a beneficiat de sprijinul financiar al Programului Daphne III al Comisiei Europene.

Cele patru manuale din Pachetul educativ model revizuit GEAR - Mecanism împotriva VPI se bazează pe prima ediție a Pachetului educativ model GEAR - Mecanism împotriva VPI, realizat în cadrul Programului DAPHNE III al Uniunii Europene: „Conștientizare privind egalitatea de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi” (GEAR - Mecanism împotriva VPI) (JLS/2008/DAP3/AG/1258).

Activitățile incluse în prima ediție a Pachetului educativ provin din publicații și materiale create de diferite organizații și de specialiști din toată lumea. Dorim să mulțumim autorilor și autoarelor/editorilor și editoarelor care ne-au dat permisiunea să utilizăm, să adaptăm și să traducem activitățile din publicațiile lor.

Prima ediție a fost revizuită și evaluată de experți voluntari din toată lumea. Așadar, dorim să mulțumim în mod special expertelor și experților care, cu generozitate, și-au făcut timp să ne trimită observațiile lor extrem de valoroase, ajutându-ne să îmbunătățim toate manualele din Pachetul model „GEAR - Mecanism împotriva VPI”:

- ♦ **Maria de Bruyn, Senior Policy Advisor, Ipas**
- ♦ **Shanna Burns**, Cercetător, CAMH Centre for Prevention Science
- ♦ **Regine Derr**, German Youth Institute, Information Centre Child Abuse and Neglect
- ♦ **Amir Hodžić**, Expert Național, Croația
- ♦ **Maja Mamula**, Expert Național, Croația, Psiholog
- ♦ **Anna Markulin**, Profesor cultură și filozofie croată
- ♦ **Lori Michau**, Co-Director, Raising Voices
- ♦ **Artemis Pana**, Consultant independent – violență de gen
- ♦ **Matina Papagiannopoulou**, Sociolog/Criminolog, Membru științific specialist al biroului Secretarului General pentru egalitate de gen, Ministerul de Interne din Grecia
- ♦ **E. Lisa Price**, conferențiar dr. și psiholog acreditat
- ♦ **dr. David A. Wolfe**, președinte RBC în sănătate mintală a copiilor (CAMH) și Profesor de psihiatrie și psihologie (Universitatea din Toronto)

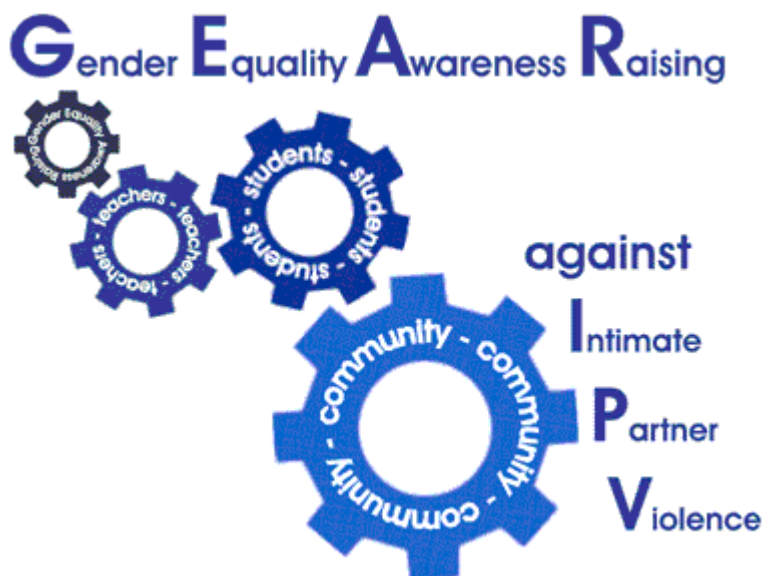
Pachetul educativ adaptat pentru România a fost evaluat în regim de voluntariat de experți naționali. Dorim să mulțumim și acestora pentru contribuția lor extraordinară la Pachetul educativ „GEAR - Mecanism împotriva VPI” adaptat pentru România:

- ♦ prof. Daniela Muntean – inspector activități educative – Inspectoratul Școlar Județean Sibiu
- ♦ Georgiana-Silvia Epure - Young Leader in Women Deliver Young Leaders Programme; Secretar Executiv al Departamentului de Educație și Comunicare în Consiliul Național al Elevilor 2012-2013
- ♦ Ioana Avadani, director Centrul pentru Jurnalism Independent
- ♦ László Éva - dr., lector univ., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială; psiholog, AFIV-ARTEMIS

Manualul III:
Manual pentru
cadrele didactice

Introducere

Materialele și activitățile din Pachetul educativ GEAR „**Conștientizare privind egalitatea de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi**” își propune să contribuie la **prevenirea primară a VPI** prin **intervenția la nivel de școală**. Scopul este acela de a crește nivelul de conștientizare și a deconstrui stereotipurile de gen perpetuate atât în rândul elevilor și elevelor de liceu, cât și în rândul profesorilor și profesoarelor. Mai exact, după o formare special adresată profesorilor pentru a le mări gradul de conștientizare și capacitatea de a implementa la clasă programe de prevenire primară a VPI, profesorii la rândul lor vor contribui prin activitățile „Mecanism împotriva VPI” la mărirea gradului de conștientizare al elevilor cu privire la efectele nocive ale stereotipurilor de gen, inclusiv VPI și violență în relații romantice. De-construirea stereotipurilor de gen întipărite în mintea adolescenților va contribui la formarea unor atitudini de toleranță zero față de violență de la o vârstă relativ fragedă, scopul final fiind promovarea în rândul tinerilor a unor modele de relaționare sănătoase și bazate pe principiul egalității.

Prin intermediul materialelor de conștientizare adecvate vârstei lor, elevii/elevele vor evalua și vor contesta stereotipurile „moștenite” cultural și vor privi diferențele dintre sexe ca pe niște caracteristici individuale, mai degrabă decât ca pe niște trăsături de superioritate a unui sex asupra celuilalt.

De ce este atât de importantă prevenirea primară a VPI?

Încă de la naștere, indivizii sunt bombardați de familie, școală și comunitate cu mesaje explicite și implicite care le indică tiparul „adecvat” al feminității și al masculinității. Sub presiunea acestor mesaje, copiii se conformează unor roluri și așteptări generate în funcție de felul în care genul este structurat de societate. Cu cât o societate este mai patriarhală, cu atât sunt mai pronunțate diferențele de valori pe care trebuie să le adopte indivizii de sexe diferite. În aceste condiții, „captivi” în „închisoarea” stereotipurilor de gen, băieții și fetele, bărbații și femeile, se lasă convinși să accepte și să îndeplinească rolurile diametral opuse care li se impun. Astfel, băiatul/bărbatul trebuie să aibă întotdeauna câștig de cauză, să controleze și să fie puternic, agresiv și competitiv, în timp ce fata/femeia trebuie să fie sensibilă, emotivă, tolerantă, pasivă și să se sacrifice. Având ferm înrădăcinate aceste percepții care plasează un sex în rolul de dominator al celuilalt sex, nu trebuie să ne mirăm de apariția fenomenului violenței între parteneri intimi în relațiile dintre tineri. Paradoxul este evident: în mod conștient sau nu, noi toți reîntărim stereotipurile sociale care conduc la violență, însă, în același timp, „luptăm” pentru eliminarea violenței din comunitate, fără să înțelegem legătura dintre stereotipurile de gen și violența împotriva femeilor și a fetelor.

Din acest motiv, prevenirea VPI trebuie să înceapă de la o vârstă cât mai fragedă. Astfel, sistemul de învățământ este contextul ideal de desfășurare a acestui efort etapizat, începând de la grădiniță și până la universitate sau chiar continuând cu formarea continuă. Bineînțeles, conținutul trebuie adaptat în funcție de vârsta grupului țintă. La grădiniță și în primele clase ale învățământului primar, prevenirea VPI trebuie să se concentreze pe dezvoltarea unei personalități sănătoase, care să nu fie bazată pe percepții stereotipale ale genurilor (cu o astfel de personalitate copiii nu ar perpetua violența ca mijloc de gratificare a stimei de sine, nici nu ar accepta rolul de victimă și nu ar tolera violența în mediul lor social). La o etapă ulterioară, la clase mai mari, li se poate vorbi elevilor despre modul în care pot utiliza presiunea socială asupra grupului din care fac parte pentru a obține schimbarea socială dorită înspre toleranță zero față de violență.

Profesorii și profesoarele sunt grup țintă datorită rolului cheie pe care îl joacă în implementarea unor astfel de activități de conștientizare la clasă, ei fiind adulții cei mai apropiați de copii după părinți. Însă, dacă nu sunt instruiți special în acest sens, majoritatea profesorilor și profesoarelor vor transmite probabil aceeași imagine stereotipală despre cele două sexe împărtășită de publicul larg, ceea ce constituie un obstacol major în îndeplinirea rolului lor important. Tocmai din acest motiv, proiectul „GEAR - Mecanism împotriva VPI” include și sesiuni de instruire a profesorilor și profesoarelor care, pe lângă întărirea capacității și abilităților, pun mare accent pe dizolvarea propriilor stereotipuri de gen ale profesorilor și profesoarelor, convingându-i de importanța reală a implementării proiectului. Având în vedere că aproape toți copiii și adolescenții merg la școală, este extrem de important ca programele de egalitate de gen să fie disponibile în școli ca modalitate de prevenire primară a violenței de gen, a violenței în relații romantice și a VPI, fiind oferite de profesori și profesoare care conștientizează în mod real problema și care sunt instruiți în mod adecvat cu privire la stereotipurile de gen și legătura lor cu violența.

Trebuie menționat că recomandarea de mai sus se înscrie în articolul 14 al *Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (2011), unde se menționează că astfel de „materiale didactice... adaptate capacității în evoluție a elevilor” trebuie incluse nu numai în „curriculumul formal la toate nivelele de educație”, ci și „în stabilimentele educaționale informale, precum și în stabilimentele sportive, culturale și recreative și în mass media”. Din păcate, în majoritatea statelor UE - inclusiv state care au participat la proiectele GEAR - Mecanism împotriva VPI I și II - astfel de eforturi nu sunt integrate în programa școlară. Profesorii și profesoarele nu sunt nici sensibilizați asupra problemei, nici special formați. Așadar, nu doar că sunt tributari ei înșiși percepțiilor stereotipale de gen, dar se și raportează la eleve și elevi pornind de la aceste stereotipuri și făcând discriminări bazate pe sex. Ceea ce este și mai rău este că mulți profesori și multe profesoare nu sunt conștienți/conștiente că au comportamente discriminatorii și că, de multe ori, consolidează comportamente stereotipale. „GEAR - Mecanism împotriva VPI” își propune să contribuie la schimbarea situației, crescând nivelul de conștientizare în rândul profesorilor și profesoarelor, îndrumându-i să identifice și să deconstruiască propriile stereotipuri de gen.

Vârsta elevilor și elevelor vizați/vizate de proiectul „GEAR - Mecanism împotriva VPI” (14-16 ani) nu este cea mai mică posibilă, deși toți specialiștii care au lucrat la elaborarea acestei publicații consideră că eforturile de prevenire care au ca scop deconstruirea stereotipurilor de gen trebuie să debuteze cât mai devreme la nivelul școlilor (de la grădiniță, mai exact). Mai mult, aceștia sunt de părere că pachetul GEAR - Mecanism împotriva VPI este adecvat pentru copii începând cu vârsta de 12 ani și că majoritatea activităților din modulele despre *stereotipuri de gen și egalitate de gen*, precum și din cel despre *relații sănătoase și nesănătoase* pot fi aplicate în cazul copiilor mai mici de 12 ani. Totuși, în multe țări se observă o opoziție la nivelul autorităților din domeniul educației cu privire la reducerea vârstei de la care copiii pot participa la astfel de intervenții. Drept rezultat, nu se pot implementa programe asemănătoare nici măcar pentru copiii din învățământul primar. Pentru a trece de această atitudine, s-a hotărât ca în aceste state eforturile de prevenire primară să pornească în sens invers, de la vârste mai mari, urmând ca, în timp, să se ajungă la vârste mai mici.

Copiii sunt expuși la stereotipuri de gen de când se nasc, motiv pentru care este important să se înceapă desființarea acestora de la o vârstă cât mai fragedă. Însă și vârsta de 14⁺ ani este de importanță crucială, pentru că, în majoritatea țărilor, este vârsta în jurul căreia majoritatea elevilor își încep sau și-au început primele relații romantice. Școala poate fi un punct de intervenție cheie care să ofere elevilor și elevelor informațiile și aptitudinile necesare pentru a evita să comită sau să fie victimele violenței în relații romantice și/sau cum să reacționeze adecvat la aceasta.

După implementarea eficientă în cazul copiilor cu vârste peste 14 ani în contextul proiectului GEAR - Mecanism împotriva VPI I, în contextul proiectului „GEAR - Mecanism împotriva VPI II” se va testa aplicabilitatea materialelor în cazul copiilor mai mici (12⁺).

---

¹ Austria, Cipru, Croația. Germania, Grecia, România și Spania

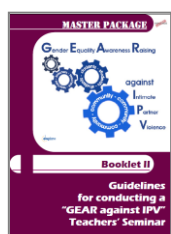
Pachetul educativ „GEAR - Mecanism împotriva violenței între parteneri intimi” adaptat pentru România

Versiunea pentru România a pachetului educativ „GEAR - Mecanism împotriva VPI” conține patru manuale:

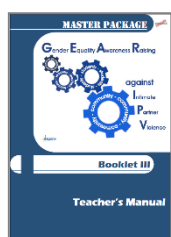
- Manualul I: Pachetul educativ adaptat pentru România „Proiectul GEAR - Mecanism împotriva VPI – conștientizare prin egalitate de gen pentru prevenirea violenței între parteneri intimi”
- Manualul II: Realizarea seminarului *GEAR - Mecanism împotriva VPI de instruire a cadrelor didactice*
- Manualul III: Manualul pentru cadrele didactice „GEAR - Mecanism împotriva VPI”
- Manualul IV: Manualul activităților pentru elevi „GEAR - Mecanism împotriva VPI”

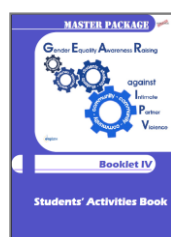
Manualul I cuprinde prezentarea generală a abordării și a proiectelor „GEAR - Mecanism împotriva VPI” în contextul în care a fost creat materialul, precum și sugestii pentru părțile interesate cu privire la publicarea acestora, moduri de abordare a grupurilor țintă și idei de lobby la nivel național prin intermediul unor acțiuni specifice direcționate către includerea atelierelor „GEAR - Mecanism împotriva VPI” în programa liceelor.

Manualul II, cu titlul „Realizarea seminarului *GEAR - Mecanism împotriva VPI de instruire a cadrelor didactice*” a fost creat pentru a susține pe cât posibil o pregătire unitară a profesorilor și profesoarelor din aceeași țară sau din diferite țări ale UE care doresc să implementeze ateliere „GEAR - Mecanism împotriva VPI” pentru adolescenții sau copiii din clasele lor (sau în alte contexte).

Manualul III reprezintă o sursă utilă de informații pentru profesori și profesoare, inclusiv informații despre cum să organizeze un atelier „GEAR - Mecanism împotriva VPI” și procesul pas cu pas de implementare, documentare și evaluare a atelierului realizat la clasă. Cel mai important, Manualul III conține o serie de activități ce pot fi implementate la clasă.

Manualul IV se axează pe elevi și este strâns legat de Manualul III. Acesta a fost creat în așa fel încât să ofere profesorilor și profesoarelor fișe de lucru și materiale auxiliare gata de utilizare în cadrul atelierelor.

Manualul III și Instrucțiuni de folosire

„Manualul pentru cadre didactice” și Manualul IV - „Activități pentru elevi” reprezintă componentele de bază ale materialului „GEAR - Mecanism împotriva VPI”.

Conținutul acestui manual a fost creat pornind de la ediția revizuită a pachetului educativ model „GEAR - Mecanism împotriva VPI” (2005), realizat în cadrul proiectului DAPHNE „GEAR - Mecanism împotriva VPI - II”. Prima ediție a materialului (2009-2010) a fost creată pentru proiectul „GEAR - Mecanism împotriva VPI”.²

Activitățile din partea E au fost extrase din următoarele surse:

- ♦ Materiale relevante de conștientizare create și testate pentru prima dată în contextul proiectelor DAPHNE anterioare^{3, 4}
- ♦ Literatură de specialitate internațională, precum și națională, din țările partenere⁵

Activitățile selectate au fost adaptate, combinate și/sau completate (unde a fost cazul) cu informații, fișe de lucru și/sau materiale auxiliare (pentru Manualul IV). În plus, pachetul educativ model a fost evaluat în întregime de experți⁶, în timp ce Manualele III și IV din România au fost evaluate de focus-grupuri de profesori/profesoare și elevi/eleve.

Metodologia și instrumentele utilizate pentru realizarea materialului „GEAR - Mecanism împotriva VPI” este descrisă în detaliu în Manualul I din pachetul educativ model (capitolul A.4).

Metodologia de implementare și evaluare a atelierelor „GEAR - Mecanism împotriva VPI” în școli și instrumentele de evaluare și monitorizare au fost special adaptate nevoilor proiectului „GEAR - Mecanism împotriva VPI” al Rețelei europene anti-violență (*European Anti-Violence Network*). Revizuirea materialelor, metodologiei și a instrumentelor are la bază experiența implementării și rezultatele proiectului.

Cui se adresează acest manual?

Acest manual a fost creat pentru **profesori și profesoare de liceu**, atât pentru cei și cele cu experiență, cât și fără experiență pe teme legate de egalitatea de gen și violență între parteneri intimi. Din acest motiv, s-au făcut eforturi pentru ca acest manual să fie cât mai ușor de utilizat, dar și pentru ca, în același timp, să ofere profesorilor și profesoarelor fără experiență în domeniu informațiile necesare pentru a putea pregăti singuri/singure ateliere „GEAR - Mecanism împotriva VPI”.

Totuși, manualul poate fi utilizat și de specialiști în domeniu care lucrează cu adolescenți și tineri pe teme precum stereotipuri de gen, violență între parteneri intimi și violență la întâlnire, de către ONG-uri, lucrători de tineret și furnizori de servicii de sănătate care pot intra în contact cu adolescenți. Asta pentru că, pe lângă o serie de activități bine structurate, selectate cu atenție din acțiunile diverselor asociații și specialiști din lume, manualul include toate informațiile necesare pentru organizarea și evaluarea unui atelier „GEAR - Mecanism împotriva VPI”.

² Pentru informații suplimentare, vă rugăm accesați website-urile proiectelor GEAR - Mecanism împotriva VPI I și II: www.gear-ipv.eu

³ *Improving the Response to Intimate Partner Violence (IPV) in Military Settings* [JAI/DAP/2004-1/101/WY]

⁴ *PERSPECTIVE: Peer Education Routes for School Pupils to Enhance Consciousness of Tackling and Impeding women Violence in Europe* [JLS/2007/DAP-1/100]. Pentru informații suplimentare, vă rugăm să accesați website-ul proiectului: <http://www.perspective-daphne.eu/>

⁵ Descrisă în detaliu (în limba engleză) în Manualul I din pachetul educativ model (capitolul A.4.2) și în raportul proiectului respectiv (www.gear-ipv.eu/node/26)

⁶ Descrisă în detaliu (în limba engleză) în capitolul A.4.3 și în Anexa A din Manualul I din pachetul educativ model și în raportul proiectului respectiv (www.gear-ipv.eu/node/26)

Instrucțiuni de folosire a manualului

Manualul pentru cadrele didactice își propune să ofere profesorilor și profesoarelor o serie de activități utile și, în același timp, să fie o sursă de informații cu privire la cum să organizeze, să implementeze, să evalueze și să raporteze un atelier „GEAR - Mecanism împotriva VPI”. Manualul are patru părți:

Partea A: realizează o prezentare generală a **scopului și obiectivelor** atelierelor „GEAR - Mecanism împotriva VPI” pentru licee și oferă informații despre grupul țintă și despre motivul pentru care trebuie implicate școlile, profesorii și profesoarele

Partea B: oferă informații despre **cum să planificați, să pregătiți, să organizați și să documentați** un atelier „GEAR - Mecanism împotriva VPI”

Partea C: oferă informații despre **cum să evaluați atelierul „GEAR - Mecanism împotriva VPI”** și de ce este necesară evaluarea

Partea D: cuprinde informații despre **cum să monitorizați și să raportați** rezultatele unui atelier „GEAR - Mecanism împotriva VPI”

Partea E: este partea cea mai importantă a manualului, cuprinzând informații importante pentru profesori și profesoare despre cum să implementeze atelierul „GEAR - Mecanism împotriva VPI” la clasă. Partea E cuprinde o serie de activități împărțite pe **patru module** care abordează problema stereotipurilor de gen, a relațiilor (ne)sănătoase și a violenței între parteneri intimi/la întâlnire

MODULUL 1: Introducere și stabilirea obiectivelor

MODULUL 2: Stereotipuri de gen și egalitate de gen

MODULUL 3: Relații sănătoase și nesănătoase

MODULUL 4: Violența între parteneri intimi și violența în relații romantice

Cele patru module sunt strâns legate, fiecare modul fiind necesar pentru următoarele. În principal, modulele includ sugestii de **activități interactive** (ex. jocuri de rol, muncă în echipă, brainstorming și discuții, studii de caz, artă). Acestea vizează învățarea experiențială, mai degrabă decât metodele tradiționale de predare care sunt încă utilizate în școli. Toate activitățile încurajează **participarea activă** și **învățarea**, fiind indicat ca elevii să fie așezați pe scaune dispuse în cerc, fără a avea bănci în față.

Activitățile din fiecare modul sunt structurate după cum urmează:

- ◆ *Introducere*
- ◆ *Obiective de învățare*
- ◆ *Durată*
- ◆ *Materiale necesare și pregătire*
- ◆ *Descrierea procesului pas cu pas*
- ◆ *Rezultate preconizate*
- ◆ *Sfaturi pentru profesori și profesoare (dacă este cazul)*

„Durata” activităților se referă la un interval minim de timp și a fost calculată pentru **un grup de 20-25 elevi și eleve**. Totuși, durata prevăzută a activităților se poate adapta în funcție de mai mulți factori: experiența profesorului sau a profesoarei, cât de activi sunt elevii și elevele, dimensiunile grupului.

Secțiunea „Materiale necesare și pregătire” cuprinde informații despre materialele și pregătirile necesare activității propriu-zise, dar și despre fișele de lucru și/sau materialele auxiliare pe care le veți distribui elevilor și elevelor în cadrul fiecărei activități. Toate **fișele de lucru și materialele auxiliare sunt incluse în Manualul IV: Manualul activităților pentru elevi**, motiv pentru care Manualul III este strâns legat de Manualul IV.

„Procesul pas cu pas” oferă profesorilor și profesoarelor informații detaliate cu privire la procesul de urmat în implementarea activităților la clasă⁷. Aici sunt incluse sugestii de formulări cu privire la instrucțiunile pe care profesorii și profesoarele trebuie să le dea elevilor și elevelor, precum și întrebări de discutat. **Aceste formulări sunt marcate cu albastru**, pentru ca profesorii și profesoarele să le diferențieze cu ușurință de instrucțiunile adresate numai lor (**scrise** cu negru). Secțiunea „descrierea procesului pas cu pas” este urmată în general de **„rezultatele preconizate”** ale activității, care oferă informații cu privire la rezultatele așteptate în urma activității.

De fapt, ultimele două părți descrise mai sus imprimă caracterul inovator al acestui manual, ambele părți oferind profesorilor și profesoarelor informații nu numai despre ce să facă, dar și despre cum să pună în practică activitățile. Manualele publicate până în prezent nu cuprind informații despre cum să se realizeze activitățile propuse.

Manualul pentru cadrele didactice cuprinde și o serie de anexe:

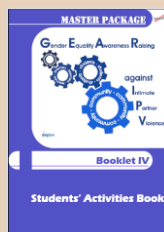
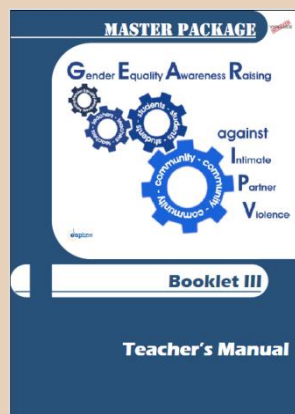
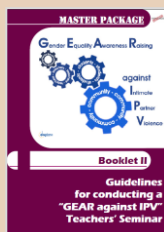
Anexa A a fost creată cu scopul de a crește nivelul de conștientizare, de cunoștințe și de înțelegere a profesorilor și profesoarelor, oferind informații utile pentru profesorii și profesoarele care nu sunt familiarizați cu probleme precum stereotipurile de gen, VPI și violența în relații romantice. Recomandăm ca profesorii și profesoarele care nu au experiență/nu au beneficiat de instruire să se pregătească pe aceste teme citind Anexa A înainte de organizarea și implementarea atelierelor la clasă

Anexa B cuprinde instrumentele de evaluare pe care sugerăm să le utilizați în evaluarea impactului și a eficienței atelierelor „GEAR - Mecanism împotriva VPI”

Anexa C cuprinde instrumentele de raportare

Anexa D include două liste de lecturi suplimentare: a) o listă de lecturi propuse în limba engleză și b) o listă de lecturi propuse în limba română

⁷ Menționăm că profesorii și profesoarele trebuie încurajați să adapteze activitățile nevoilor participanților și contextului specific.

A. PREZENTARE

GENERALĂ A ATELIERULUI **„GEAR - Mecanism împotriva VPI”**

A.1. Scop și Obiective

Scopul principal al atelierului „GEAR - Mecanism împotriva VPI” este acela de a contribui la deconstrucția stereotipurilor de gen, de a promova relații sănătoase și de a crește nivelul de conștientizare a elevilor despre probleme privind violența între parteneri intimi și violența în relații romantice. Participând la atelierul „GEAR - Mecanism împotriva VPI”, elevii și elevele de liceu vor afla cum să identifice și să deconstruiască propriile stereotipuri de gen și vor reuși să reprezinte rolurile de gen într-un mod mai sănătos pornind de la egalitate de gen, ceea ce va fi în beneficiul lor, dar și al altora. Pe termen lung, proiectul „GEAR - Mecanism împotriva VPI” își propune ca tinerii să aibă relații mai sănătoase și bazate pe principiul egalității. În astfel de relații, este mai puțin probabil să apară abuzuri.

Elevii și elevele de liceu vor avea șansa să exploreze - într-un mediu sigur - și să regândească propriile stereotipuri de gen și concepții greșite, modul în care acestea pot duce la situații de violență împotriva fetelor și femeilor și care sunt trăsăturile relațiilor sănătoase, față de cele ale relațiilor nesănătoase. Adolescenții sunt expuși la multe modele negative de relații. De aceea, este extrem de important să le oferim alternative sănătoase și ocazia să învețe și să aplice - cât mai repede - aptitudini de recunoaștere a trăsăturilor unei relații nesănătoase sau chiar abuzive, precum și să-și îmbunătățească capacitatea de relaționare sănătoasă.

La finalul atelierului, se preconizează că atitudinea, cunoștințele și comportamentele autodeclarate ale elevilor și elevelor cu privire la stereotipuri de gen și VPI se vor modifica în direcția dorită în comparație cu cele dinainte de atelier.

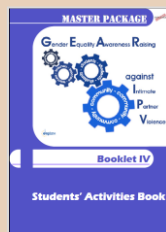
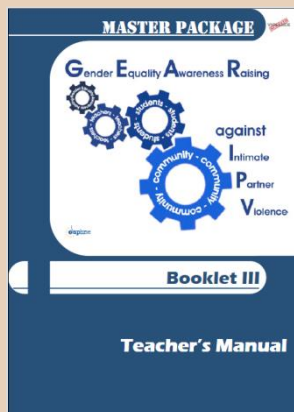
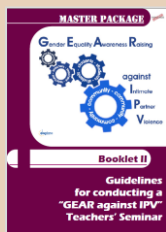
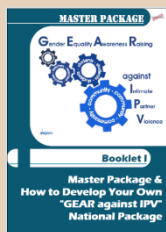
A.2. Grup țintă

Acest manual este destinat în primul rând profesorilor și profesoarelor de liceu, dar și specialiștilor din domenii conexe educației: instructori din domeniul educației sanitare, psihologi școlari și lucrători sociali, factori decizionali la nivel politic și alte părți interesate, precum coordonatori din domeniul educației pentru sănătate sau din alte domenii conexe școlii.

Grupul țintă al atelierelor „GEAR - Mecanism împotriva VPI” sunt elevii și elevele care au minim 12 ani. Elevii și elevele de liceu sunt la vârsta la care își încep sau și-au început de curând primele relații romantice sau sexuale. Astfel, au vârsta potrivită pentru a lua parte la un program de prevenire care să ducă la scăderea nivelului de acceptare a VPI și care să le crească nivelul de cunoștințe cu privire la trăsăturile și consecințele violenței între parteneri intimi, oferindu-le „capacitatea de a se proteja” de VPI, atât pe ei înșiși, cât și pe cei din jur.

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

B. CUM SĂ ORGANIZAȚI ATELIERUL

„GEAR - Mecanism împotriva VPI”

A.

**B. CUM SĂ ORGANIZAȚI ATELIERUL
„GEAR - Mecanism împotriva VPI”**

C.

D.

E.

ANEXE

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

E. ACTIVITĂȚI PENTRU ATELIERUL „GEAR - Mecanism împotriva VPI”

Această parte include activități și instrucțiuni pentru profesorii și profesoarele care vor implementa atelierul „GEAR - Mecanism împotriva VPI” la clasă. Partea E este împărțită în patru module:

Modulul 1: Introducere și stabilirea obiectivelor

Modulul 2: Stereotipuri de gen și egalitate de gen

Modulul 3: Relații sănătoase și relații nesănătoase

Modulul 4: Violența între parteneri intimi

Profesorul/profesoara poate selecta activități din toate modulele, cuplându-le pentru a crea propriul set de activități pentru atelier. Totuși, activitățile selectate dintr-un modul trebuie implementate în ordinea în care sunt prezentate modulele. Astfel, Modulul 1 reprezintă o bază pentru Modulul 2, acesta la rândul lui este necesar pentru Modulul 3, care este baza pentru Modulul 4. În selectarea activităților din diferitele module, se va păstra și se va respecta atât ordinea modulelor, cât și a activităților din acestea. Este posibil să se sară peste unele activități, sau să se modifice/adapteze.

Mai mult, activitățile din acest manual se adresează atât unui public cu experiență, cât și fără experiență. Modulele sunt structurate în așa fel încât să permită implementarea alăturată sau independentă ca module de sine stătătoare.

INTRODUCERE ȘI STABILIREA OBIECTIVELOR

Prezentare generală a modului

Acest modul introductiv oferă elevilor/elevelor șansa să primească informații despre scopul și obiectivele atelierelor GEAR - Mecanism împotriva VPI. Elevii și elevele, alături de profesorii și profesoarele lor, vor stabili regulile, își vor identifica așteptările și le vor compara cu scopul și obiectivele programului.

Obiective de învățare

Mai exact, acest modul își propune:

- ♦ să stabilească și să definească obiectivele atelierului
- ♦ să creeze un mediu sigur bazat pe încredere și respect
- ♦ să strângă informații despre cunoștințele, atitudinile și comportamentele autodeclarate ale elevilor/elevelor cu privire la stereotipuri de gen și VPI (în vederea stabilirii nevoilor și evaluării scopurilor).

Activități

Activitatea 1.1: Jocul numelor: sensul numelor noastre

Activitatea 1.2: Așteptări și Obiective

Activitatea 1.3: Reguli

Se recomandă implementarea tuturor activităților din acest modul, cu excepția Activității 1.1 care este opțională.

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

Activitatea 1.1 Jocul numelor: sensul numelor noastre

Adaptat din: Williams, S. (1994). The Oxfam Gender Training Manual (pp. 51-52). Oxfam Marea Britanie și Irlanda.

Introducere

Această activitate este un mod bun de a face cunoscute stereotipurile de gen elevilor/elevelor, încurajându-i/le să exploreze implicațiile legate de gen ale numelor lor și a sensurilor acestora, care reflectă de multe ori roluri și așteptări acceptate de societate.

Obiective de învățare

- ◆ Participanții/participantele fac cunoștință (dacă este cazul)
- ◆ Se formează o legătură bazată pe încredere și respect
- ◆ Să exploreze dimensiunea legată de gen din numele lor
- ◆ Scoaterea în evidență a diferitelor contexte personale și culturale ale participanților/participanțelor

Materiale necesare și pregătire

- ◆ Foaie de flipchart (a se vedea și rezultate preconizate ale acestei activități)
- ◆ Ecusoane: etichete autocolante pe care elevii și elevele își vor scrie numele
- ◆ Pixuri și markere

Descrierea procesului pas cu pas - sugestie

- 1** Elevii și elevele se așază în cerc
- 2** Se distribuie etichetele autocolante elevilor/elevelor
- 3** **Instrucțiuni:** *Scrieți-vă numele pe etichete și lipiți-le pe bluză*
Profesorul/profesoara își scrie și el/ea numele
- 4** Rugați elevii/elevele: *Fiecare dintre voi își va spune numele și:*
  - ◆ *Care este varianta numelui vostru corespunzătoare sexului opus?*
  - ◆ *Explicați sensul și/sau cu ce este asociat numele vostru și motivul pentru care părinții voștri au ales numele respectiv sau orice altceva vreți să spuneți despre numele vostru.*
- 5** Profesorul/profesoara scrie numele elevilor/elevelor pe foaia de flipchart (pusă pe perete sau pe podea) pe două coloane (fete - băieți). Pregătiți și două coloane goale în care veți trece observații legate de cele două sexe. Includeți și numele dumneavoastră (a se vedea rezultatele preconizate ale acestei activități).
- 6** Țineți cont de implicațiile numelor (legate de rasă sau diferențe sociale) în diferite culturi. Printr-o scurtă discuție, identificați specificul de gen al numelor, demonstrând anumite asocieri de gen legate de sensul și originea numelor, după cum urmează:

Durată: 30 minute

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

STEREOTIPURI DE GEN ȘI EGALITATE DE GEN

Prezentare generală a modulului

Acest modul* este împărțit în două unități:

- a) Stereotipurile de gen și masculinitate vs. feminitate
- b) Societăți patriarhale

Prin acest modul, elevii/elevele află despre concepte precum stereotipuri de gen și roluri de gen, fiind încurajați să le înțeleagă, să discute diferențele dintre sex și gen, să pună sub semnul întrebării presupuneri generale cu privire la construcție genului, să exploreze rolurile sociale din mediul lor, așteptările pe care le au alții de la ei ca fete/băieți, procesul de formare al acestor așteptări de gen și modul în care le afectează viețile și deciziile.

Cu alte cuvinte, activitățile din această sesiune au ca scop prevenirea înrădăcinării sau schimbarea percepțiilor stereotipale cu privire la rolurile de gen, precum și modelarea ideilor esențiale pentru construirea unor relații intime sănătoase. Prin intermediul activităților de mai jos, adaptate vârstei și experienței lor, elevii și elevele vor evalua și vor pune sub semnul întrebării stereotipurile „moștenite” și vor învăța să trateze diferențele dintre cele două sexe ca pe niște diferențe individuale, mai degrabă decât ca pe niște trăsături de superioritate ale unui sex față de celălalt.

* Ambele părți cuprind o serie de activități, unele având același obiectiv. Profesorul/profesoara nu trebuie să aplice toate activitățile cu același obiectiv; se poate face o selecție.

Majoritatea copiilor, la fel ca majoritatea adulților, nu conștientizează efectul rolurilor de gen dictate de societate asupra vieții lor, și nici faptul că acestea se pot schimba, fiind stabilite social. Înțelegerea faptului că rolurile de gen sunt constructe sociale este cheia schimbării sociale și a prevenirii violenței de gen. Este esențial ca elevii/elevele să înțeleagă conceptul genului social; acest concept stă la baza acestui atelier și a modulelor următoare. Prezentul modul încurajează elevii/elevele să exploreze așteptările legate de gen pe care trebuie să le îndeplinească conform familiei, societății și mass-mediei.

Acest modul își propune ca elevii să învețe:

- ◆ să descrie diferențele dintre sex și gen
- ◆ să exploreze propriile concepții legate de ce înseamnă să fii fată sau băiat în societatea lor
- ◆ să descrie și să identifice stereotipuri de gen, inegalități și roluri sociale specifice fetelor și băieților
- ◆ să înțeleagă rolurile și stereotipurile de gen create și impuse de către societate
- ◆ să recunoască beneficiile și implicațiile pentru toți bărbații/băieții și toate femeile/fetele
- ◆ să înțeleagă modul în care rolurile de gen contribuie la violența de gen
- ◆ să recunoască beneficiile și modurile de spargere a acestor stereotipuri
- ◆ să înțeleagă ce este o societate patriarhală
- ◆ să înțeleagă relația dintre societățile patriarhale și violența împotriva femeilor.

PARTEA 1 - Activități

- Activitatea 2.1.1** Ce înseamnă să fii fată... Ce înseamnă să fii băiat...
- Activitatea 2.1.2** Rolurile de gen în societate
- Activitatea 2.1.3** Ce îmi place/Ce nu îmi place
- Activitatea 2.1.4** Bărbații, femeile și societatea
- Activitatea 2.1.5** Autodescoperirea
- Activitatea 2.1.6** Sex și gen
- Activitatea 2.1.7** Acord și dezacord
- Activitatea 2.1.8** Întrebări și răspunsuri: profesii, roluri și activități specifice bărbaților și femeilor
- Activitatea 2.1.9** Terminați propozițiile
- Activitatea 2.1.10** Gen, nu sex
- Activitatea 2.1.11** Cutia de gen
- Activitatea 2.1.12** Bărbatul adevărat și femeia adevărată
- Activitatea 2.1.13** Un pas înainte
- Activitatea 2.1.14** Mituri despre femei și bărbați și consecințele acestora
- Activitatea 2.1.15** Drumul vieții
- Activitatea 2.1.16** Proverbe și zicători
- Activitatea 2.1.17** Stereotipuri legate de sex
- Activitatea 2.1.18** Industria publicității
- Activitatea 2.1.19** Muzica mea
- Activitatea 2.1.20** Interpretări și percepții despre gen
- Activitatea 2.1.21** Joc de rol
- Activitatea 2.1.22** Imaginați-vă...

Modulul 2 - Partea 1

PARTEA 2 - Activități

- Activitatea 2.2.1** Avantajele de a fi băiat
- Activitatea 2.2.2** Tabelul puterii
- Activitatea 2.2.3** Grup statuar
- Activitatea 2.2.4** Șirul comportamentelor dăunătoare fetelor și băieților
- Activitatea 2.2.5** Comportamente dominante

Modulul 2 - Partea 2

Activități de grup

Activitatea 2.1.1 Cum e să fii fată... Cum e să fii băiat...

Adaptat din: Attawell, K., Bhagbanprakash, Dr., Dagar, R., et al. (2011). Gender and Relationships: A Practical Action Kit for Young People (p. 33). Londra: The Commonwealth Secretariat. Preluat în 10 Aprilie 2010 din, www.unicef.org/lifeskills/index_14927.html

Durată: 30-45 minute

Obiective de învățare

- ◆ Explorează punctele forte și punctele slabe ale fetelor și ale băieților
- ◆ Explorează atitudini și așteptări sociale

Materiale necesare și pregătire

- ◆ **Fișa de lucru 1a** (pentru băieți) [pe hârtie galbenă]
- ◆ **Fișa de lucru 1b** (pentru fete) [pe hârtie verde]
- ◆ Pixuri
- ◆ Foi albe de flipchart și markere (opțional)

Descrierea procesului pas cu pas - sugestie

PARTEA 1: Stereotipuri de gen și masculinitate vs. feminitate

1 Împărțiți elevilor/elevelor câte o fișă:

Pentru fete (fișele de lucru verzi):

- ◆ *Mă bucur că sunt fată pentru că... (imprimat pe fața fișei)*
- ◆ *Mi-ar plăcea să fiu băiat pentru că aş putea... (imprimat pe verso)*

Pentru băieți (fișele de lucru galbene):

- ◆ *Mă bucur că sunt băiat pentru că... (imprimat pe fața fișei)*
- ◆ *Mi-ar plăcea să fiu băiat pentru că aş putea... (imprimat pe verso)*

2 Instrucțiuni pentru elevi și eleve: **completați propozițiile de pe fișă: aveți 3 minute la dispoziție!**

3 Strângeți fișele de lucru completate și redistribuiți-le elevilor/elevelor la întâmplare (fiecare elev/elevă va primi câte o fișă de lucru de la un alt elev/o altă elevă - nu propria fișă - și le va citi cu voce tare, după cum urmează:

- Mă bucur că sunt băiat pentru că... (fișele de lucru galbene - fața)*
- Mi-ar plăcea să fiu băiat pentru că aş putea... (fișele de lucru verzi - verso)*

În timp ce elevii/elevele citesc răspunsurile, puteți nota răspunsurile pe flipchart.

4 Discutați asemănările și deosebirile: **Băieții se bucură din motivele pentru care fetele și-ar dori să fie băieți?**

Apoi, elevii/elevele citesc cu voce tare următoarele:

- Mă bucur că sunt fată pentru că... (fișele de lucru verzi - fața)*
- Mi-ar plăcea să fiu fată pentru că aş putea... (fișele de lucru galbene - verso)*

5 Discutați asemănările și deosebirile:

- ◆ *Fetele se bucură din motivele pentru care băieții și-ar dori să fie fete?*
- ◆ *Se aseamănă lucrurile notate de băieți și fete ca motive de bucurie?*

Discutați asemănările și diferențele cu elevii/elevele și strângeți fișele de lucru completate.

Activitatea 2.1.1

Rezultate preconizate

La finalul activității, elevii ar trebui să dea răspunsuri asemănătoare exemplelor următoare:

<p>Mă bucur că sunt băiat pentru că:</p> <p>Am mai multă libertate decât fetele. Sunt mai inteligent și mai puternic decât fetele și am mai multă libertate. ...</p>	<p>Mi-ar plăcea să fiu fată pentru că aş putea:</p> <p>Să fiu mai puternică, mai independentă și să am mai multă libertate să fac ce vreau. ...</p>
<p>Mă bucur că sunt fată pentru că:</p> <p>Sunt mai matură decât băieții. Pot deveni mamă. Fetele sunt mai sensibile. ...</p>	<p>Mi-ar plăcea să fiu fată pentru că aş putea:</p> <p>Să fiu mai sensibil. Nu aş vrea să fiu fată. Să știu ce gândesc fetele. ...</p>

Activitatea 2.1.2 Rolurile de gen în societate

Adaptat din: Attawell, K., Bhagbanprakash. Dr., Dagar, R., et al. (2011). Gender and Relationships: A Practical Action Kit for Young People (p. 44). Londra: The Commonwealth Secretariat. Preluat în 10 Aprilie 2010 din, www.unicef.org/lifeskills/index_14927.html

Introducere

Această activitate le va permite elevilor/elevelor să-și dea seama că rolurile pre-definite specifice băieților și femeilor pot limita oportunitățile bărbaților/băieților și femeilor/fetelor.

Obiective de învățare

Explorează stereotipurile de gen și consecințele acestora.

Materiale necesare și pregătire

- ♦ Fișa de lucru 2a (BĂRBAT)
- ♦ Fișa de lucru 2b (FEMEIE)
- ♦ Flipchart
- ♦ Pixuri și markere
- ♦ Scotch

Descrierea procesului pas cu pas - sugestie

Durată: 30-45 minute

- 1** Elevii/elevele aleg câte o foaie de hârtie la întâmplare (pe jumătate dintre fișele de lucru va scrie „BĂRBAT”, iar pe cealaltă jumătate „FEMEIE”). De exemplu, încercați să dați la jumătate din băieți fișe pe care scrie „BĂRBAT”, iar celorlalți fișe etichetate „FEMEIE”.
- 2** Instrucțiuni pentru elevi și eleve: **Gândiți-vă la un cuvânt care caracterizează bărbatul sau femeia (în funcție de ce scrie pe fișa voastră) și notați-l pe fișă.**
- 3** **Atenție, ceilalți nu trebuie să știe dacă fișa voastră e etichetată „femeie” sau „bărbat”; nu lăsați pe alții să vadă ce scrie pe fișa voastră și îndoiți-o de îndată ce terminați.**
- 4** Când au terminat, spuneți elevilor/elevelor să dea fișele de la unii la alții până veți spune STOP.
- 5** Împărțiți elevii/elevele în grupe de câte șapte.
- 6** În fața clasei, veți mima ce scrie pe fișa voastră (ținând cont de genul și trăsătura înscrisă pe fișa de lucru)
  - ♦ **în maxim 30 de secunde**, ceilalți vor încerca să ghicească a) genul și b) trăsătura ilustrată
  - ♦ cel/cea care mimează nu are voie să vorbească până nu primește răspunsul corect
  - ♦ când echipa ghicește ceea ce s-a mimat sau când expiră timpul, va mima următorul elev/următoarea elevă
- 7** Cineva din grup va fi responsabil de timp Fiecare elev/ă va nota pe fișa lui/ei dacă echipa sa a ghicit a) genul și b) trăsătura fiecărei persoane și va indica numărul de persoane care au ghicit tot.

Activitatea 2.1.2

DISCUȚIE

Discutați despre cum rolurile sociale pot limita șansele bărbaților/băieților și ale femeilor/fetelor.

- 8 Cum v-a făcut să vă simțiți trăsătura de pe fișa de lucru? Rugați elevii/elevele care au mimat aceeași trăsătură să ia cuvântul unul după altul.
- 9 Notați sentimentele menționate pe flipchart, pe coloane diferite pentru rolurile bărbaților și femeilor.
- 10 Cum te simți când ți se dă un rol predefinit pe care trebuie să-l îndeplinești? Te simți limitat/ă?
- 11 Strângeți fișele de lucru.

Rezultate preconizate

La sfârșitul acestei activități, flipchart-ul ar trebui să arate cam așa:

Trăsături și sentimente predefinite

Trăsături specifice fetelor		Trăsături specifice băieților	
Trăsătură	Sentiment	Trăsătură	Sentiment
Inteligență	Superior/oară	Putere	Puternic
Frumusețe	Nesigur/ă	Masculinitat	...
Sensibilitate	...	Independență	...
Gelozie	...	Egoism	...
Șiretenie	...		
...	...		

Activitatea 2.1.3 Ce îmi place - Ce nu îmi place

Adaptat din: Williams, S. (1994). The Oxfam Gender Training Manual (pp. 55-56). Oxfam Marea Britanie și Irlanda.

Obiective de învățare

- ◆ Explorează relațiile dintre cele două genuri în viețile participanților/participantelor
- ◆ Dă participanților/participantelor ocazia să discute despre ei/ele și despre sentimentele lor

Materiale necesare și pregătire

- ◆ **Fișa de lucru 3a** (pentru fete)
- ◆ **Fișa de lucru 3b** (pentru băieți)
- ◆ Pixuri și markere

Descrierea procesului pas cu pas - sugestie

Durată: 30-45 minute

- 1 Împărțiți elevii/elevele în grupuri mici de 4-5 persoane; grupurile vor fi formate numai din fete sau numai din băieți.
- 2 Dați fiecărui grup câte o fișă de lucru (pentru fete sau pentru băieți)
- 3 Instrucțiuni pentru elevi și eleve: După ce discutați cu colegii din grupul vostru, veți nota în prima coloană lucruri **considerate tipice/potrivite genului vostru**:
  - ⇒ 2 lucruri **pe care le faceți și care vă plac**
  - ⇒ 2 lucruri **pe care le faceți, dar care nu vă plac**
  - ⇒ 2 lucruri **pe care nu le faceți, dar care vă plac**
  - ⇒ 2 lucruri **pe care nu le faceți pentru că nu vă plac**

Veți proceda la fel cu a doua coloană, dar de data asta veți nota lucruri **considerate a fi nepotrivite/atipice genului vostru**
- 4 După ce termină, rugați elevii/elevele să se așeze în cerc. Care dintre grupuri vrea să descrie discuția avută?
  - ⇒ De ce facem lucruri care nu ne plac mai degrabă decât lucruri care ne plac?
- 5 Comparați răspunsurile băieților cu răspunsurile fetelor.

Activitatea 2.1.3

Rezultate preconizate

Fișele de lucru ale elevilor/elevelor vor arăta în felul următor:

Exemplu fișă fete	COMPORTAMENTE TIPICE FETELOR/FEMEILOR	COMPORTAMENTE CARE NU SUNT TIPICE FETELOR/FEMEILOR
Lucruri pe care le fac și care ÎMI PLAC	1. să am grijă de mine și de modul cum arăt 2. să mă machiez 3. să merg la cumpărături 4. ...	1. să fumez 2. să înjur 3. ...
Lucruri care NU îmi plac	1. să fac curățenie 3. să mă epilez	1. să înșel 2. ...
Lucruri pe care nu le fac, dar care ÎMI PLAC	1. să merg la cumpărături 2. ...	1. să fumez 2. să merg în club 3. ...
Lucruri pe care nu le fac pentru că NU îmi plac	1. să mă droghez 2. ...	1. să mă droghez 2. prostituția

Sfaturi pentru profesori și profesoare

O alternativă pentru această activitate:*

- ◆ Puneți ziare la întâmplare pe podea.
- ◆ Explicați elevilor/elevelor că atunci când veți spune „Plimbați-vă!”, ei vor merge prin sală cât mai repede, dar fără a se lovi de colegi. Când spuneți „om la om”, se vor opri pe un ziar. Pe un ziar pot sta maxim două persoane.
- ◆ Explicați că veți rosti o frază pe care o pot discuta timp de două minute în perechi. Când expiră cele două minute, veți spune iar „Plimbați-vă!” și ei se vor plimba până când strigați iar „om la om” și veți rosti următoarea frază ș.a.m.d.
- ◆ Rugați participanții/participantele să se tot plimbe prin sală până când îi opriți iar și le spuneți fraze pe care să le discute.

Afirmațiile utilizate se vor referi la:

- lucruri tipice pentru genul meu și pe care îmi place să le fac
- lucruri tipice pentru genul meu și pe care nu îmi place să le fac
- lucruri care nu sunt tipice pentru genul meu, dar pe care îmi place să le fac
- lucruri care nu sunt tipice pentru genul meu, dar pe care mi-ar plăcea să le fac fără să fiu judecat/ă
- lucruri pe care sper să le facem în cadrul acestui atelier.

- ◆ După discutarea tuturor afirmațiilor, rugați participanții să formeze trei grupuri de câte cinci persoane. Fiecare grup va primi o foaie de flipchart.
- ◆ Rugați elevii/elevele din grupuri să noteze răspunsurile și să se gândească atât la ele, cât și la așteptările cu privire la atelier care au apărut în urma discuției.
- ◆ Formați un grup mare și discutați în plen câteva răspunsuri.

* Amnesty International (2004). Making Rights a Reality: Gender Awareness Workshops. Londra: Amnesty International. (Reprodus cu permisiunea © Amnesty International, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, United Kingdom. Website: www.amnesty.org).

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

RELAȚII SĂNĂTOASE ȘI NESĂNĂTOASE

Prezentare generală a modulului

Acest modul își propune să ofere elevilor/elevelor șansa de a discuta trăsăturile relațiilor sănătoase și nesănătoase, precum și legătura dintre concepția socială despre rolurile bărbaților și femeilor și violență. Modulul 3 reprezintă o bază pentru modulul următor despre violența între parteneri intimi/violența de gen/violența în relații. Participanții/participantele vor fi ajutați/te să înțeleagă conceptul de relații sănătoase și nesănătoase, să dea exemple și să discute despre acestea.

Obiective de învățare

În urma acestui modul, elevii/elevele vor:

- ♦ înțelege violența de gen în relații, precum și trăsăturile relațiilor sănătoase și nesănătoase
- ♦ identifica propriile comportamente și atitudini sănătoase și nesănătoase față de sexul opus.

Modulul se adresează atât adolescenților care sunt într-o relație romantică/de dragoste, cât și celor care nu au o astfel de relație. Înainte de a începe acest modul, profesorul/profesoara va explica elevilor/elevelor chestiunile ce vor fi discutate, utilizând introducerea de mai jos:

„Fiecare dintre noi are experiențe diferite. Poate că unii dintre voi nu aveți încă o relație, în timp ce alții poate că sunteți într-o relație de ceva timp. Ceea ce urmează să discutăm este important pentru noi toți, fiind vorba despre cum putem avea relații sănătoase, fericite și plăcute. Prin intermediul exercițiilor pe care le vom desfășura, în această sesiune vom discuta următoarele:

- ♦ *trăsăturile relațiilor sănătoase și nesănătoase*
- ♦ *cum să recunoaștem dacă unul dintre prietenii noștri se află într-o relație nesănătoasă sau violentă*
- ♦ *cum să comunicăm pentru a ne rezolva problemele, astfel încât relațiile noastre să fie sănătoase.”*

Este important să amintiți elevilor care sunt regulile stabilite la începutul atelierului.

Activități

Activitatea 3.1 Ce este dragostea?

Activitatea 3.2 Relațiile între adolescenți

Activitatea 3.3 Relații sănătoase și nesănătoase – recunoaște semnele

Activitatea 3.4 Persoane și lucruri

Activitatea 3.5 Cum abordăm problemele în mod obiectiv

Activitatea 3.6 Conștient/ă de propriului corp

Activitatea 3.1 Ce este dragostea?

Cesar, S., Bijelić, N., Kobaš, V., Hodžić, A. (2006). Better Safe than Sorry: Prevention of teen-dating violence. Croația: CESI - Center for Education, Counselling and Research. Preluat în 26 februarie 2010 de pe <http://www.cesi.hr/hr/bolje-sprjeciti-nego-lijeciti-prevencija-nasilja-u-adolescentskim-vezama/>

Introducere

De multe ori, tinerii/tinerele care își încep prima relație romantică/sexuală nu au aptitudinile și cunoștințele necesare pentru a forma o relație de calitate și fericită cu partenerul/a. Este esențial să se discute despre rezultatele negative ale unei relații, dar și ca tinerii să fie ajutați să învețe despre partea pozitivă și despre avantajele unei relații. În general, tinerilor le este greu să își dea seama cum arată o relație de calitate.

Obiective de învățare

Elevii/elevele vor conștientiza comportamentele pe care le utilizăm pentru a exprima dragostea față de partener/ă.

Durată: 20 minute

Materiale necesare și pregătire

- ♦ Foi de flipchart
- ♦ Markere

Descrierea procesului pas cu pas - sugestie

1

Formați grupuri mici (de 4-5 persoane, în funcție de câți elevi aveți).

2

Rugați participanții să discute următoarele în grupurile lor:

- ♦ Cum ne purtăm când iubim pe cineva (într-o relație între adolescenți, nu o relație părinte-copil, de exemplu)?
- ♦ Cum arătăm partenerului/partenerei că suntem atrași/atrase de el/ea și că ținem la el/ea? Elevii vor numi cât mai multe comportamente despre care cred că reprezintă atașamentul față de partener/ă.

3

Fiecare grup își va prezenta ideile în plen. Puteți porni o discuție despre ce este dragostea și cum o exprimăm.

Sfaturi pentru profesori și profesoare

În general, tinerii consideră că gelozia este o dovadă de iubire și pasiune, fiind un comportament dezirabil. Puteți aborda subiectul geloziei. Este important să subliniați faptul că, într-o relație, gelozia (comportamentele de gelozie) nu sunt o dovadă de iubire, ci mai degrabă indică dorința de control și comportamentele violente.

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

REFERINȚE PRIVIND ACTIVITĂȚILE UTILIZATE ÎN ACEST MANUAL

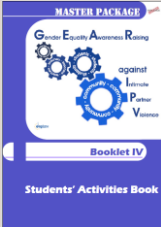
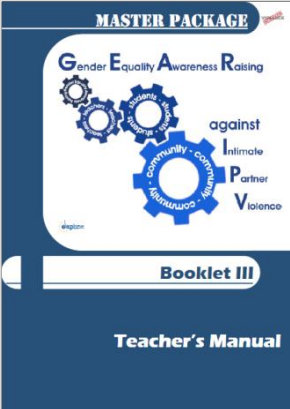
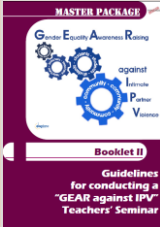
- Amnesty International. (2004). Making Rights a reality: Gender Awareness Workshops. London: Amnesty International.
- Attawell, K., Bhagbanprakash. Dr., Dagar, R., et al. (2001). Gender and Relationships: A Practical Action Kit for Young People. London: The Commonwealth Secretariat. Retrieved July 5, 2009 from www.unicef.org/lifeskills/index_14927.html
- Bissuti, R., Wagner, G., Wölfl, G. (2002). "Stark! aber wie?". Methodensammlung und Arbeitsunterlagen zur Jungenarbeit mit dem Schwerpunkt Gewaltprävention. Austria: White Ribbon Austria, Ministerul Educației.
- Cesar, S., Bijelić, N., Kobaš, V., Hodžić, A. (2006). Better Safe than Sorry: Prevention of teen-dating violence. Croatia: CESI - Center for Education, Counselling and Research. Retrieved 26 February 2010 from www.cesi.hr/hr/bolje-sprijeciti-nego-lijeciti-prevenција-nasilja-u-adolescentskim-vezama/
- de Bruyn, Maria & France, N. (2001). Gender or sex: who cares? Skills-building resource pack on gender and reproductive health for adolescents and youth workers. Chapel Hill: Ipas [Available at: www.ipas.org/Publications/Gender_or_sex_Who_cares.aspx (in English), www.ipas.org/Publications/Genero_o_sexo_A_quien_le_importa.aspx (in Spanish)]
- Foshee, V., Langwick, S. (2004). SafeDates: An Adolescent Dating Abuse Prevention Curriculum. MN:
- Hodžić, A., Bijelić, N., & Cesar, S. (2003). Sex and Gender under Magnifying Glass: Manual on identities, sexuality and process of socialisation (Spol i rod pod povećalom - priručnik o identitetima, seksualnosti i procesu socijalizacije). Zagreb: CESI - Center for Education, Counselling and Research. Retrieved 1 April 2010 from www.cesi.hr/hr/spol-i-rod-pod-povecalom-2-prosireno-izdanje
- Högger, D., Weber, H., Haberthür, R. (2005). Harmonie?: Zeigen unsere Schäfchen plötzlich Zähne? - Beziehungsgestaltung im schulischen Alltag. Switzerland: Fachhochschule Nordschweiz. www.fhnw.ch/ph/iwb/beratung/gesundheit/de/download/gesundheit/unterrichtmaterial/harmonie.pdf
- Instituto Promundo, Salud y Género, ECOS, Instituto PAPAÍ & World Education. (2009). Working with Young Women: Empowerment, Rights and Health. Rio de Janeiro: Instituto Promundo. Retrieved July 30, 2009 from www.promundo.org.br/materiais%20de%20apoio/publicacoes/MANUAL%20M.pdf
- Kivel, P. (2002). The Power Chart Revisited. Retrieved April 10, 2010 from: www.paulkivel.com/articles/powerchartrevisited.pdf
- Kivel, P. (1998). The Benefits of Being Male: An Exercise inspired by the work of McIntosh, P. and adapted from Men's Work: How to stop the Violence that Tears our Lives Apart. Accessed on 10 April 2010, from: www.paulkivel.com/resources/benefitsofbeingmale.pdf
- Leeb, P., Tanzberger, R., Traunsteiner, B. (2008). Gender, Equality, Gender Justice (Gender, Gleichstellung, Geschlechtergerechtigkeit) Austria: Zentrum polis - Politik lernen in der Schule. Retrieved April 1, 2010 from www.politik-lernen.at/site/gratisshop/shop.item/103760.html

- Liz Claiborne Inc. (2006). Love is Not Abuse: a teen dating violence prevention curriculum (p. 20). Liz Claiborne Inc. Retrieved July 5, 2009 from www.loveisnotabuse.com/
- Liz Claiborne Inc. (2000). What you need to know about dating violence: A teen`s handbook (pp. 20-22). USA: Liz Claiborne Inc. Retrieved May 20, 2010 from www.loveisnotabuse.com
- Media Awareness Network. (2010). Lesson Plan: Gender Stereotypes and Body Image. Retrieved April 10, 2010 from: www.media-awareness.ca/english/resources/educational/lessons/elementary/body_image/qndr_stereo_body_image.cfm
- Petroulaki, K., Nikolaidis, G., Tsirigoti, A. (2008). Deconstruction of Gender Stereotypes as a Vehicle for Intimate Partner Violence Primary Prevention: Interventions in Educational Settings. Poster at the XVIIth ISPCAN International Congress on Child Abuse and Neglect, Hong Kong SAR, China, September 7-10, 2008.
- Petroulaki, K., Dinapogias, A, Morucci, S., Petridou, E. (2006a). Sensitizing male population against intimate partner violence (IPV)-Trainer`s Manual. Athens: Center for Research and Prevention of Injuries (CEREPRI), Department of Hygiene and Epidemiology, School of Medicine, Athens University.
- Petroulaki, K., Dinapogias, A, Morucci, S., Petridou, E. (2006b). Sensitizing male population against intimate partner violence (IPV): Trainee`s Handouts. Athens: Center for Research and Prevention of Injuries (CEREPRI), Department of Hygiene and Epidemiology, School of Medicine, Athens University.
- Petroulaki, K., Dinapogias, A, Morucci, S., Petridou, E. (2006c). Sensitizing male population against intimate partner violence (IPV): PowerPoint Presentations. Athens: Center for Research and Prevention of Injuries (CEREPRI), Department of Hygiene and Epidemiology, School of Medicine, Athens University.
- Rothe, A., Bönlold, F. (2006). Geschlecht bewusst gemacht: Ein Training für Jugendliche. Germania:
- Schad, U. (2006). Männer, Machos, Memmen. München: Kreisjugendring München-Stadt. Retrieved June 9, 2010 from: www.eduhi.at/dl/doku_maenner_machos_memmen.pdf
- Stachl-Astleithner, A., Henschl, M. (2006). Startpaket PLUS. Partnerschaftlich lernen und Schule. Geschlechtssensible Pädagogik, Mädchen- und Bubenarbeit, Gender Mainstreaming in der Klasse Austria: Stadtschulrat für Wien. Retrieved April 1, 2010 from www.eduhi.at/dl/startpaket.pdf
- The White Ribbon Campaign. (2007). White Ribbon Campaign in a Box - Promoting Healthy Equal Relationships: A guide book for teachers and community leaders for Ontario youth ages 11 to 14. Toronto: White Ribbon Campaign
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2003). Training of Trainers on Gender-Based Violence: Focusing on Sexual Exploitation and Abuse. United Nations Children's Fund (UNICEF). Retrieved July 20, 2009 from: www.reliefweb.int/library/documents/2003/unicef-tot-25sep.pdf
- US Agency for International Development. (2009). Doorways I: Student Training Manual on School-Related Gender-Based Violence Prevention and Response. Washington, DC. Retrieved July 5, 2009 from [www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/wid/pubs/Doorways I Student Manual.pdf](http://www.usaid.gov/our_work/cross-cutting_programs/wid/pubs/Doorways_I_Student_Manual.pdf)
- Williams, S. (1994). The Oxfam Gender Training Manual. Oxfam UK and Ireland.

- ♦ Active Learning: Gender and Song. Retrieved April 10, 2010 from: <http://faculty.uncfsu.edu/hgriffit/GenderSong.htm>
- ♦ Alberta Health Services. Retrieved April 10, 2010 from: www.teachingsexualhealth.ca/media/lessons/CALM_RelationshipsLess4.pdf. (Original source: Beyond the Basics: A Source book on Sexual and Reproductive Health)
- ♦ Center for Relationship Abuse Awareness. Retrieved April 10, 2010 from: www.stoprelationshipabuse.org/signs.html
- ♦ Curriculum Corporation. Primary Lesson Plan: Gender Stereotypes. Retrieved April 10, 2010 from: www.curriculum.edu.au/verve/_resources/Gender_stereotypes.pdf
- ♦ Daphne Program: Artsafe & Conflict Transformation [JLS/2006/DAP-1/127/Y]
- ♦ Domestic Abuse Intervention Project in Duluth. Retrieved September 15, 2005 from: www.duluth-model.org
- ♦ Family Violence Prevention Fund.
  - ♦ Continuum to Harm to Women. Retrieved April 10, 2010 from: <http://toolkit.endabuse.org/Resources/ContinuumOfHarm.html>
  - ♦ Power Chart (adapted from Paul Kivel: www.paulkivel.com). Retrieved September 15, 2005 from: <http://toolkit.endabuse.org/Resources/PowerChart.html>
  - ♦ "The Gender Box / Act Like a Man", by Paul Kivel. Retrieved April 10, 2010 from <http://toolkit.endabuse.org/Resources/ActLikeAMan.html>
  - ♦ Men Can Stop Rape. Retrieved September 15, 2005 from: <http://toolkit.endabuse.org/Resources/AToolBox/>
- ♦ Gender or Sex: Who Cares? Skills-Building Resource Pack on Gender and Reproductive Health for Adolescents and Youth Workers: Notes for training of trainers (available at: www.ipas.org/Publications/Gender_or_sex_Notes_for_Training_of_Trainers.aspx (in English) and at www.ipas.org/Publications/Genero_o_sexo_a_quien_le_importa_Notas_para_capacitacion_de_capacitadores.aspx (in Spanish)
- ♦ "Getting into the Mix", Oakland Men's Project. by Paul Kivel and Alan Creighton (1995). Retrieved September 15, 2005 from http://toolkit.endabuse.org/Resources/Getting/FVPFResource_viewccb4.html?searchterm=None
- ♦ Helpguide.org. Retrieved April 10, 2010 from: www.helpguide.org/mental/domestic_violence_abuse_types_signs_causes_effects.htm
- ♦ Men Against Sexual Assault. Retrieved September 15, 2005 from: <http://sa.rochester.edu/masa/myths.html>
- ♦ Men Can Stop Rape. Retrieved September 15, 2005 from: www.mencanstoprape.org
- ♦ Metropolitan Center for Women & Children: www.mcwcgno.org/gethelp/battering-more.html & www.mcwcgno.org/downloads/TeenBrochure.pdf
- ♦ Michigan Domestic Violence Prevention & Treatment Board. Retrieved September 15, 2005 from: www.michigan.gov/documents

- ◆ Monklands, Women's Aid. Myths and Realities of Abuse. Accessed April 10, 2010 from: <http://www.monklandwomensaid.co.uk/what%20is%20abuse.htm>
- ◆ Myths and realities for rape. Retrieved April 10, 2010 from: <http://www.watervalley.net/users/rcs/geninfo.html#myths>
- ◆ Oregon Coalition against Domestic and Sexual Abuse. Retrieved September 15, 2005 from:
  - ◇ www.ocadsv.com/OCADSV_WhatYouShouldKnow_TeensAndYouth.asp
  - ◇ www.ocadsv.com/red.htm.
  - ◇ www.ocadsv.com/dvmyths.htm
- ◆ Program H., Program Coordination: Instituto Promundo, Rio de Janeiro, Brazil, <http://toolkit.endabuse.org/Resources/>
- ◆ Riverland Domestic Violence Service. Myths about Domestic Violence. Retrieved April 10, 2010 from: www.rdvu.com.au/domesticviolence.php?id=118
- ◆ Seventeen Signs to Look for in a Battering Personality-Project for Victims of Family Violence, Inc.
- ◆ Stop Violence against Women. Retrieved September 15, 2005 from: www.stopvaw.org
- ◆ The Oakland Men's Project
- ◆ The Western Massachusetts Gender Equity Center. Gender Equity: Lesson Plans and Teacher Guide and Media Literacy and Gender Equity Curriculum. Activity: "Act Like a Man/Act Like a Lady". Retrieved September 15, 2005 from: <http://www.genderequity.org/book/contents.html>
- ◆ The White Ribbon Campaign UK. Retrieved September 15, 2005 from:
  - ◇ www.whiteribboncampaign.co.uk/educational-resources/#5
  - ◇ www.whiteribboncampaign.co.uk
  - ◇ Activity "Boys Will Be Boys?": www.whiteribbon.ca/
- ◆ Women's Rural Advocacy Programs. Retrieved September 15, 2005 from: www.letswrap.com/dvinfo/warning.htm
- ◆ Women's Rural Advocacy Programs. Retrieved September 15, 2005 from:
  - ◇ <http://www.letswrap.com/>
  - ◇ Battering: The Facts: www.letswrap.com/dvinfo/myths.htm
- ◆ www.adcouncil.org/issues/Domestic_Violence_Prevention (Retrieved September 15, 2005)
- ◆ Choose – Respect: www.chooserespect.org/scripts/teens/healthy.asp
- ◆ www.lilaclane.com/relationships/emotional-abuse/;
- ◆ www.stopvaw.org/
- ◆ www.theredflagcampaign.org/index.php/dating-violence/red-flags-for-abusive-relationships/;
- ◆ WRC Canada, www.whiteribbon.ca available at: www.eurowrc.org/05.education/education_en/18.edu_en.htm, accessed on 12.04.2010

Anexe

A.

B.

C.

D.

ANEXE

ANEXA A: INFORMAȚII TEORETICE GENERALE

A.1. (IN)EGALITATE DE GEN

- A.1.1 Roluri de gen, stereotipuri de gen și egalitate de gen
- A.1.2. Societăți patriarhale și inegalitate de gen
- A.1.3. Angajamente internaționale și europene
- A.1.4. (In)egalitate de gen în România

A.2. VIOLENȚĂ DE GEN/VIOLENȚĂ ÎNTRE PARTENERI INTIMI

- A.2.1. Ce este violența de gen (VG)?
- A.2.2. Ce este violența între parteneri intimi (VPI)?
- A.2.3. Amploarea problemei
  - În lume
  - În Europa
  - În România
- A.2.4. Expunerea copiilor la violența între parteneri intimi
- A.2.5. Ce este violența în relații romantice?
- A.2.6. Prevenire primară a VPI/violenței în relații romantice
- A.2.7. Cum recunoaștem abuzurile
- A.2.8. Cum să reacționăm în cazul în care suspectăm/aflăm că un copil este afectat de abuz și violență între parteneri intimi
  - A.2.8.1. Raportarea și/sau îndrumarea cazurilor de abuz sau neglijare a copiilor
  - A.2.8.2. Raportarea și/sau îndrumarea cazurilor de violență între parteneri intimi/violență în relații romantice
- A.2.8. Referințe

ANEXA B: INSTRUMENTE DE EVALUARE

- B.1. CHESTIONAR ÎNȚIAL
- B.2. CHESTIONAR FINAL
- B.3. CHESTIONAR DE CONTROL

ANEXA C. INSTRUMENTE DE RAPORTARE

- C.1. FORMULAR DE RAPORTARE: Cum să gândiți implementarea atelierului
- C.2. FORMULAR DE RAPORTARE A SESIUNILOR: Descrierea implementării activităților din cadrul atelierului
- C.3. FORMULAR DE RAPORTARE: Evaluare generală a atelierului

ANEXA D. LECTURI SUPLIMENTARE

- D.1. Listă de lecturi suplimentare sugerate în limba engleză
- D.2. Listă de lecturi suplimentare recomandate în limba română

ANEXA A. INFORMAȚII TEORETICE GENERALE

A.1. (IN)EGALITATE DE GEN

A.1.1 Roluri de gen, stereotipuri de gen și egalitate de gen

Ce este egalitatea de gen?

Egalitatea de gen înseamnă „abilitare și participare egală atât pentru bărbați, cât și pentru femei în toate sferele vieții private și publice”. Totuși, „acest lucru nu înseamnă că cele două sexe sunt identice, ci că au aceleași drepturi și același nivel de demnitate” (Consiliul Europei, 2009, p. 237). „Timp de peste 150 de ani, mișcarea de emancipare a femeilor s-a concentrat pe discriminarea universală resimțită de majoritatea femeilor și pe obținerea unei participări mai egale a femeilor și bărbaților în viața comunității. Rezultatul este că majoritatea femeilor și bărbaților din prezent sunt foarte diferiți față de cei din secolul trecut.” Domenii de progres pentru femei sunt (Consiliul Europei, 2009):

- ♦ accesul egal la educație
- ♦ numărul de femei care intră pe piața muncii a crescut
- ♦ statutul economic al femeilor
- ♦ distribuția muncii în gospodărie și a îngrijirii copiilor
- ♦ structura femeilor
- ♦ cultura tinerilor
- ♦ noile tehnologii ale informației și comunicării.

„Cu toate că s-au înregistrat progrese importante în ceea ce privește egalitatea de gen [...], în prezent, în Europa încă există câteva obstacole în calea atingerii egalității de gen” (Consiliul Europei, 2009).

Ce este genul?

Sexul și genul sunt diferite: sexul este un fapt biologic (aproape toți oamenii se nasc făcând parte din două tipuri biologice diferite: fete sau băieți (Consiliul Europei, 2009). În schimb, genul este un construct social; acesta se referă la acele trăsături ale bărbaților și femeilor care sunt stabilite de societate în comparație cu cele care sunt determinate biologic. Cu alte cuvinte:

- ♦ „Sexul” se referă la trăsăturile biologice care definesc bărbații și femeile
- ♦ „Genul” se referă la rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social și pe care societatea le consideră adecvate pentru bărbați și femei.

Altfel spus (OMS, 2010): „mascul” și „femelă” sunt categorii provenite din sex, în timp ce „masculin” și „feminin” sunt categorii de gen. Exemple de trăsături care decurg din sex:

- ♦ fetele au menstruație, băieții nu
- ♦ băieții au testicule, fetele nu
- ♦ femeile pot alăpta, bărbații nu.

Exemple de trăsături care decurg din gen:

- ♦ În Statele Unite (și în majoritatea celorlalte țări), femeile câștigă mult mai puțin decât bărbații pentru aceeași muncă
- ♦ Aproape peste tot în lume, femeile se ocupă mai mult de muncile casnice
- ♦ În Arabia Saudită, bărbații pot conduce mașini, în timp ce femeile nu au voie.

Rolurile de gen se formează prin socializare. În prezent, socializarea nu are loc numai „în cadrul familiei, la școală, la locul de muncă, ci și prin mass-media, inclusiv prin noile tehnologii ale informației, muzică și film. Atât formele tradiționale de socializare, cât și cele din prezent au ca scop păstrarea și transmiterea stereotipurilor de gen” (Consiliul Europei, 2009, p. 238).

Stereotipurile de gen

Încă de la naștere, indivizii sunt bombardați de familie, școală și comunitate cu mesaje explicite și implicite care le indică tiparul „adecvat” al feminității și masculinității. Astfel de mesaje ne presează să ne complacem într-o varietate de roluri și așteptări construite pe baza genului social. În plus, în societățile patriarhale, valorile pe care indivizii ar trebui să și le asume subliniază diferențele dintre bărbați și femei (Petroulaki și colab., 2008).

În aceste condiții, bărbații și femeile sunt „captivi” în stereotipurile de gen, lăsându-se convinși să accepte și să îndeplinească rolurile diametral opuse care li se impun (de exemplu, bărbatul trebuie să aibă întotdeauna câștig de cauză, să controleze și să fie agresiv și să nu accepte să i se spună „nu”, în timp ce femeia trebuie să fie sensibilă, pasivă și să se sacrifice). Având ferm înrădăcinate aceste percepții, nu trebuie să ne mirăm de apariția fenomenului violenței între parteneri intimi (VPI) în relațiile dintre tineri.

Mai mult, în general facem predicții despre abilitățile, interesele și comportamentele oamenilor pornind de la sexul acestora, iar, de multe ori, cunoscând sexul cuiva, considerăm că știm multe despre persoana respectivă. Acest lucru este greșit; cunoscând sexul unei persoane este posibil să știm multe despre respectivul/a din punct de vedere biologic, dar știm foarte puține sau nimic despre abilitățile, interesele, comportamentul lor etc.

Societatea consolidează stereotipurile tradiționale de gen. De exemplu, de cele mai multe ori mass-media prezintă femeile ca având grijă de alții sau ca fiind „sex-simboluri”, în timp ce bărbații sunt portretizați drept creativi, puternici și deștepți. Mass-media subliniază „forța și realizările bărbaților, în timp ce femeile sunt de regulă evaluate după înfățișare în primul rând” (Consiliul Europei, 2009). Astfel, mass-media (de ex., televiziunea, radioul, revistele, filmele) și multe alte forme moderne de comunicare electronică (de ex., internetul, Facebook) păstrează și transmit stereotipurile de gen despre femei și bărbați și despre fete și băieți.

Pe lângă mass-media, familia și școala sunt și ele responsabile de păstrarea și întărirea stereotipurilor de gen. Un studiu care își propunea să analizeze efectul partinitor al stereotipurilor de gen din mintea profesorilor asupra impresiei pe care și-o formează despre competențele și eforturile elevilor la matematică a demonstrat că, în general, percepțiile profesorilor sunt conforme cu stereotipurile privind diferențele de gen; mai exact, băieții au mai multe resurse de dezvoltare la matematică (Tiedemann, 2002). La orele de matematică, există o tendință de favorizare a băieților pornind de la percepțiile stereotipale ale profesorilor în ceea ce privește diferențele de gen. Atât profesorii, cât și părinții au păreri diferențiate din punct de vedere al genului când vine vorba despre aptitudinile academice ale copiilor.

Profesorii și părinții au o atitudine încurajatoare față de băieți dacă sunt dinamici, puternici, agresivi, independenți și competitivi, în timp ce fetele primesc de cele mai multe ori feedback pozitiv dacă sunt ascultătoare, bune, blânde și pasive (Consiliul Europei, 2009). De asemenea, s-a demonstrat că stereotipurile de gen și discriminarea nu sunt întotdeauna explicite; ele pot fi exprimate prin mesaje atât verbale, cât și non-verbale. Fetele și băieții care nu se conformează așteptărilor sociale despre fete și băieți se confruntă de cele mai multe ori cu critici, *bullying*, excludere și discriminare. De aceea, fetele și băieții sunt descurajați să adopte comportamente și să se implice în activități care nu sunt considerate tipice genului lor.

Masculinitate și feminitate^{1, 2}

Fiecare societate definește masculinitatea și feminitatea în alt mod. Majoritatea societăților au anumite așteptări comportamentale de la fete și băieți, femei și bărbați.

Forma „dominatoare” de masculinitate se referă la definiția acceptată de fiecare cultură și societate. Cele mai multe forme dominante de masculinitate presupun următoarele calități: forță, putere, autoritate, a fi protectiv, a lua decizii, a deține controlul, a fi heterosexual și a avea o viață sexuală activă etc. Bărbații nu pot îndeplini pe deplin toate aceste așteptări idealiste, motiv pentru care apar tulburări și stres emoțional, teama de a nu fi considerat slab, feminin și/sau homosexual. Mulți bărbați sunt învățați că a fi bărbat înseamnă să-ți ascunzi sentimente precum durere, teamă și nesiguranță; singura emoție acceptată este furia. Bărbații plătesc scump pentru asta, fiind obligați să-și suprimă emoțiile, în loc să învețe să le facă față în mod sănătos. Canalizându-și toate sentimentele în furie, este foarte ușor ca furia să se transforme în violență față de altă persoană sau față de sine. Încercarea de a suprima sau a modifica emoțiile poate avea ca rezultat și comportamente auto-distructive precum consumul de droguri și/sau alcool. Dacă înveți de la o vârstă fragedă să nu-ți exprimi sau chiar să nu simți emoțiile poți ajunge să ai o capacitate redusă de empatie față de durerea altora și/sau să simți că nu ai voie să crezi că durerea sau nevoile altora sunt la fel de importante ca ale tale. Acesta este un factor suplimentar care duce la VPI.

Pe de altă parte, femeile sunt învățate să fie pasive, docile, grijulii și altruiste. Cu alte cuvinte, se așteaptă de la fete și femei să aibă grijă de alții, să fie drăguțe, respectuoase și ascultătoare, să se îngrijească de casă și de copii, să fie timide și să se îmbrace modest, să asculte de bărbați și să-și controleze sexualitatea. De la „fetele bune” se așteaptă să se abțină de la relații sexuale. Multe fete și femei susțin stereotipurile de gen și acceptă sau consideră că violența bărbaților față de femei este „normală” sau determinată biologic. Agresiunile sexuale ale bărbaților împotriva femeilor sunt și ele considerate de multă lume drept incapacitatea bărbatului de a-și controla dorința sexuală. De asemenea, se crede că femeia este responsabilă să nu incite bărbatul; în caz contrar, se consideră de multe ori că este vina ei dacă a fost violată.

A crede sau a ne conforma acestor stereotipuri poate duce la VPI. Se observă cu ușurință apariția diverselor forme de VPI într-o relație atunci când bărbatul simte că trebuie să „dețină controlul”, să fie „agresiv” și să „nu accepte să fie refuzat”, în timp ce partenera simte că trebuie să fie „pasivă”, „sensibilă” și „să se sacrifice”.

Mass-media, inclusiv filmele, seriile TV, revistele, reclamele, anunțurile publicitare, internetul, muzica, literatura și pornografia duc la întărirea stereotipurilor de gen. În același timp, influențează fetele și băieții, femeile și bărbații să adopte stereotipurile. Un exemplu concret poate fi modul în care sunt portretizați „eroii” cel mai des: puternici, lipsiți de emoții și făcând uz de violență de multe ori.

---

¹ Sursa: Petroulaki, K., Dinapogias, A., Morucci, S., Petridou, E. (2006). Sensibilizarea populației de sex masculin împotriva violenței între parteneri intimi (VPI) - Manualul instructorului. Atena: Centrul de cercetare și prevenire a leziunilor (CEREPRI), Departamentul de Igienă și Epidemiologie, Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena.

² Adaptat din:

◇ US Agency for International Development. (2009). Doorways I: Student Training Manual on School-Related Gender-Based Violence Prevention and Response. Washington, DC.

◇ Attawell, K., Bhagbanprakash. Dr., Dagar, R., et al. (2011). Gender and Relationships: A Practical Action Kit for Young People. Londra: The Commonwealth Secretariat. Preluat pe 5 iulie 2009 de pe www.unicef.org/lifeskills/index_14927.html

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

A.2.2. Ce este violența între parteneri intimi (VPI)?

Violența între parteneri intimi „este o problemă gravă care apare în toate culturile și în toate grupurile sociale. Aceasta are efecte fizice, emoționale, financiare și sociale devastatoare asupra femeilor, copiilor, familiilor și comunităților din întreaga lume.” (Minnesota Advocates for Human Rights, 2003, p. 1). Violența între parteneri intimi „pune în pericol viețile și trupurile femeilor, integritatea psihologică și libertatea lor. Aceasta a fost numită abuz universal asupra drepturilor, dar, în același timp, este cel mai puțin recunoscut tip de abuz. Violența împotriva femeilor este cunoscută și sub denumirea de violență de gen, fiind bazată pe statutul inferior pe care îl au femeile în societate” (Minnesota Advocates for Human Rights, 2003, p. 1).

Violența între parteneri intimi reprezintă acte de violență comise de o persoană împotriva alteia cu care este/a fost/ar vrea să fie într-o relație intimă. VPI reprezintă un tipar de comportamente abuzive și de amenințare care pot include violență fizică, sexuală și psihologică. VPI „poate include amenințarea cu acte de violență, prejudicii fizice, atacuri asupra proprietății sau animalelor” (daune aduse proprietății), precum și alte acte de „întimidare, hărțuire, abuz economic, abuz emoțional, izolare și privare și utilizarea copiilor ca mijloc de control” (Minnesota Advocates for Human Rights, 2003, p. 1).

Un singur astfel de act poate fi considerat abuz. Mai multe astfel de acte care formează un tipar comportamental pot fi considerate abuz, deși unele dintre sau toate actele respective pot părea minore sau obișnuite dacă sunt analizate separat” (Ministerul Justiției, Legea violenței domestice 1995, pp. 13-14).

VPI reprezintă comportament intenționat. Scopul VPI este acela de a „obține și a exercita putere și control asupra altei persoane”. „De multe ori, bărbații utilizează acest tip de violență împotriva partenerelor intime, fie că este vorba despre actuala sau fosta parteneră, prietenă sau iubită.” Roata puterii și controlului „identifică diversele tipuri de comportament utilizate de agresori pentru a obține puterea și controlul asupra victimelor” (Minnesota Advocates for Human Rights, 2003, p. 2). Fie că utilizează abuzul fizic și/sau sexual, agresorii „utilizează o paletă largă de comportamente de constrângere și abuz împotriva victimelor”. Acestea nu au întotdeauna ca rezultat leziuni fizice, dar întotdeauna cauzează daune psihologice victimei. Unele comportamente abuzive utilizate de agresori au ca rezultat leziuni fizice care afectează victima atât fizic, cât și emoțional. Alte tehnici utilizate de agresori includ comportamente de abuz emoțional. Deși este posibil ca aceste comportamente să nu ducă la leziuni fizice, ele tot vor leza victima la nivel psihologic (Minnesota Advocates for Human Rights, 2003, p. 2). Tacticile utilizate de agresori sunt împărțite pe opt categorii:

- ◆ utilizarea abuzului economic
- ◆ utilizarea constrângerii și a amenințărilor
- ◆ utilizarea intimidării
- ◆ utilizarea abuzului emoțional
- ◆ utilizarea izolării
- ◆ minimalizarea, negarea (abuzului) și învinovățirea
- ◆ utilizarea copiilor
- ◆ utilizarea privilegiilor masculine.

Cum definim VPI?

VPI reprezintă situația când „o persoană căsătorită sau implicată într-o relație încearcă să își controleze partenerul/a. Agresorul se folosește de frică și intimidare și poate amenința cu utilizarea sau poate chiar utiliza violența fizică” (de Benedictis, Jaffe, & Segal, 2006, p. 1).

Majoritatea victimelor VPI sunt femei. „Abuzul poate avea loc în timpul relației, în timpul despărțirii sau după încheierea relației” (De Benedictis et al., 2006, p. 1, și FRA, 2014).

De multe ori, VPI pornește de la amenințări și abuz verbal și ajunge până la violență fizică, putând ajunge chiar la crimă. Elementele cheie ale VPI sunt (cf. de Benedictis et al., 2006, p. 2):

- ♦ intimidarea
- ♦ umilirea
- ♦ leziunile fizice.

VPI nu este rezultatul pierderii controlului, ci constă în acte intenționate prin care se încearcă controlarea celuilalt. Abuzatorul utilizează în mod intenționat mijloace verbale, non-verbale sau fizice pentru a obține controlul asupra celeilalte persoane (de Benedictis et al., 2006, p. 2).

În unele culturi, norma acceptată presupune ca femeile să controleze bărbații. În prezent, tot mai multe culturi se îndepărtează de subordonarea femeilor spre un nivel tot mai mare de egalitate în relații (de Benedictis et al., 2006, p. 2).

Care sunt tipurile de VPI?

Tipurile de VPI sunt (cf. de Benedictis et al., 2006, p. 2):

- ♦ abuz fizic
- ♦ abuz psihologic sau emoțional (verbal sau non-verbal)
- ♦ abuz sexual și hărțuire sexuală
- ♦ urmărire sau urmărire în mediul online (*cyberstalking*)
- ♦ abuz economic sau financiar
- ♦ abuz spiritual.

Ce este abuzul fizic?

„Abuzul fizic reprezintă utilizarea forței fizice împotriva altei persoane în așa fel încât victima este rănită sau se află în pericol de a fi rănită. Abuzul fizic pornește de la imobilizarea fizică și ajunge până la crimă” (de Benedictis et al., 2006, p. 2).

„Asaltul sau agresiunea fizică este o infracțiune, indiferent dacă are loc în cadrul familiei sau în afara acesteia” (de Benedictis et al., 2006, p. 2). Abuzul fizic include⁴:

- ♦ împingere, aruncare, lovire cu piciorul
- ♦ palmuire, înșfăcare, lovire, lovire cu pumnul, bătaie, piedici, agresiune, zgâriere, sufocare, zdruncinare
- ♦ ciupire, mușcare
- ♦ reținere, înfrânare, închidere
- ♦ fracturarea oaselor
- ♦ atac cu arme, fie arme albe sau arme de foc
- ♦ ardere
- ♦ crimă.

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

În Europa

În Europa, până în 2012 când s-a realizat studiul FRA în toate statele membre ale UE, existau puține studii pe tema VPI, însă rezultatele lor erau la fel de alarmante. Din motive de continuitate, vom rezuma o parte din aceste rezultate înainte de a reda rezultatele studiului FRA, pe care le vom descrie în detaliu în această secțiune.

În Țările de Jos, un studiu realizat de Römken (1997) a descoperit că prevalența VPI în cazul femeilor de aici și din Elveția este de 21%. O anchetă realizată de Gillioz și colab. OMS (1997) a arătat că 12,0% dintre femeile chestionate au suferit abuzuri din partea partenerilor.

În Franța, primul sondaj pe tema VPI a fost Sondajul ENVEFF 2000 (Jaspard și echipa ENVEFF, 2001). Rezultatele acestuia au relevat că 10% dintre femeile care au avut un partener în ultimul an au raportat că, în timpul acestei perioade, au suferit o formă de VPI, cum ar fi abuz sexual (0,9%), violență fizică (2,5%) și/sau verbală (4,3%), șantaj emoțional (1,8%) și/sau abuz psihologic (7,7%). Trebuie să ținem cont că aceste cifre nu includ comportamentele de presiune psihologică raportate de femei (37%), dintre care 24,2% au raportat experiențe repetate. Două treimi dintre femeile care au suferit VPI sexuală raportau pentru prima dată abuzul; este posibil ca acest lucru să se întâmple din cauza sentimentelor de vinovăție și rușine. Mai mult, în ceea ce privește violul comis de orice tip de agresor, studiul estimează că numai 5% dintre violuri sunt raportate autorităților.

În Suedia s-a estimat (Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski, 2001) că 1 din 3 femei care au fost căsătorite sau au locuit cu un bărbat au fost supuse la acte de violență de către respectivul partener.

Un studiu realizat de Institutul Femeilor din Spania în 2002 a arătat că peste 2 milioane de femei au suferit forme de VPI fizică și/sau emoțională, în timp ce 97% dintre victime nu au raportat aceste incidente autorităților (Amnesty International, 2004a).

În Spania, aproximativ 100 de femei sunt ucise în fiecare an de partenerul actual sau de un fost.⁴⁷ Între 2001 și 2007, 425 de femei au fost ucise în cazuri de violență domestică în Spania, numai în 2007 având loc 71 de crime.⁴⁸

În 2003, un sondaj aplicat la nivel național pe 10.000 de femei din Germania a relevat că aproximativ 25% dintre femei au suferit forme de abuz fizic sau sexual sau ambele din partea partenerilor actuali sau a foștilor, fie bărbați, fie femei (99% dintre abuzuri au fost comise de parteneri bărbați, în timp ce numai 1% de către femei) (cf. Ministerului Federal al Familiei, Persoanelor Vârstnice, Femeilor și Tineretului, 2004).

Rețeaua Astra a arătat că 29% dintre femeile din România, 22% dintre femeile din Rusia și 21% dintre femeile din Ucraina au raportat că au fost supuse la abuz fizic de partenerul intim și că peste 42% dintre toate femeile din Lituania care sunt căsătorite sau trăiesc în concubinaj au raportat că au fost victimele unor abuzuri fizice sau sexuale sau au suferit amenințări verbale din partea partenerilor actuali, deși numai 10,6% dintre respondentele lituaniene au raportat cel mai grav incident la poliție (The Advocates for Human Rights, 2006).

În Norvegia, țară cu o populație de 4 milioane 10.000 de femei apelează la tratament medical în fiecare an din cauza leziunilor fizice provenite din VPI (Consiliul Europei, 2002a), în timp ce, în 2003, 45% dintre toate crimele ale căror victime au fost femei au fost asociate cu VPI

⁴⁷ www.dw-world.de/dw/article/0,,1401277,00.html

⁴⁸ <http://womensphere.wordpress.com/2008/05/22/fight-against-domestic-violence-in-spain-only-strong-on-paper/>

(FOCUS, 2007). Conform rezultatelor primului studiul național despre violența împotriva femeilor (Nerøien & Schei, 2008), s-a estimat că prevalența anuală a VPI în cazul tuturor femeilor care au avut un partener la un moment dat este de 5,5%, iar prevalența în timpul vieții este de 26,8%.

Rezultatele modului despre violența intimă (Oficiul Național de Statistică, 2015) care a fost inclus în Sondajul pentru Anglia și Țara Galilor privind infracțiunile din 2013/14 (CSEW) au arătat că 28,3% dintre femei (cu vârste cuprinse între 16 și 59 de ani) au raportat că au suferit un tip de abuz domestic după vârsta de 16 ani, cum ar fi agresiune sexuală (19,9%) și/sau alte tipuri de violență din partea partenerului (22%) și/sau a altui membru din familie (8,2%) și/sau urmărire (21,5%). În ceea ce privește prevalența anuală, 8,5% dintre femei au raportat că au trecut printr-un tip de abuz domestic: agresiune sexuală (2,2%), alte tipuri de violență din partea partenerului (5,9%) și/sau a altui membru din familie (2,2%) și/sau urmărire (4,4%). În comparație cu ratele generale de prevalență anuale, se pare că, în cazul femeilor mai tinere (16-19 și 20-24 de ani), probabilitatea să sufere un tip de abuz domestic a fost mai mare (13,1% și 10,1%); situația este similară și în cazul agresiunilor sexuale (6,7% și 4,1%), a VPI non-sexuale (8,2% și 7,1%) și urmăririi (7,5% și 7,8%). Din informațiile strânse de la femeile care au fost victimele mai multor agresiuni sexuale grave, se pare că 45% dintre femei suferă mai mult din cauza unor experiențe de acest gen după vârsta de 16 ani, că agresorul a fost partenerul sau fostul partener (47%), o altă persoană cunoscută (33%), un membru al familiei (4%) sau un străin (16%). În general, agresiunea a avut loc în casa victimei (40%) sau a agresorului (23%); în plus, una din trei femei (33%) au raportat această experiență pentru prima dată în timpul sondajului și numai 17% raportaseră incidentul la poliție. Nu în ultimul rând, din numărul total al femicidelor, 46% dintre femei au fost ucise de partener/fostul partener.

Pe baza a 10 studii privind prevalența violenței domestice, Consiliul Europei (CoE, Comitetul Miniștrilor, 2002) a concluzionat că „în Europa, 1 din 4 femei suferă violență domestică în timpul vieții lor și între 6 și 10% dintre femei sunt victime ale violenței domestice într-un anumit an”, în timp ce un Raport al Comitetului pentru Șanse Egale între Femei și Bărbați (Consiliul Europei, 2002a) menționează că, în Europa, între 20 și 50% dintre femei sunt victime ale VPI și că partenerii sau foștii parteneri sunt principalii agresori în cazuri de violență fizică, violență sexuală și ucidere a femeilor.

Conform Organizației Mondiale a Sănătății (1996), UNICEF (2000) și Asociației medicale britanice (1998), efectele VPI asupra sănătății femeilor sunt importante și de multe ori grave, uneori chiar fatale. Apoi, conform statisticilor prezentate de Comitetul pentru Șanse Egale între Femei și Bărbați în fața Adunării parlamentare a Consiliului Europei în 2004, în fiecare an, aproximativ 600 de femei mor din cauza VPI (Consiliul Europei, Comitetul pentru Șanse Egale între Femei și Bărbați, 2004). Conform Adunării parlamentare a Consiliului Europei, statisticile arată că VPI este considerată cauza principală a morții și invalidității femeilor între 16 și 44 de ani, mai importantă decât cancerul, accidentele rutiere și chiar războaiele (Consiliul Europei, 2002b).

Datele cele mai recente provin dintr-un sondaj (FRA, 2014a) realizat în 2012 de FRA (Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene) în toate cele 28 de state membre ale Uniunii Europene (UE-28). Acesta este primul sondaj realizat la nivelul UE-28 și s-a desfășurat la cererea Parlamentului European, pentru a răspunde la nevoie de a obține informații despre experiențele femeilor cu violența de gen, care să poată fi comparate între statele membre.

Studiul FRA

Identitatea studiului la nivelul celor 28 de state membre ale UE

- **Titlu:** Violența împotriva femeilor: studiu realizat la nivelul UE
- **Responsabil:** FRA - Uniunea Europeană **Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene**
- **Metodă de eșantionare:** eșantionare aleatorie stratificată în mai multe etape în fiecare stat membru (stratificare pe regiune geografică și caracter urban/rural)
- **Eșantion:** **42.002 femei cu vârste cuprinse între 18 și 74 de ani** (de la 908 la 1620 în diferite state membre), din care **40.192 au avut un partener** la momentul interviului sau la orice alt moment din trecut:
  - 30.675 de femei aveau un partener la momentul respectiv
  - 25.870 avuseseră partener(i) înainte
- **Rata răspunsurilor:** 42,1% (de la 18,5% la 84,0% în diferite state membre)
- **Metodă de colectare date:** interviu structurat (realizat de interviuatori femei instruiți special)
- **Perioadă colectare date:** 2012 în intervalele martie-mai până în iunie-iulie (septembrie în 2 state membre)

Studiul FRA (Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene) este foarte important, fiind prima agenție de acest fel care se ocupă de violența împotriva femeilor în toate cele 28 de state membre ale Uniunii Europene⁴⁹, dar și din multe alte motive:

- A pus mare accent atât pe etapa de dezvoltare a instrumentului de cercetare, cât și pe instruirea cercetătorilor care au realizat interviurile structurate.
- A utilizat aceleași instrument de cercetare și aceeași metodologie solidă și sigură în toate statele membre.
- Datele au fost strânse de la un eșantion reprezentativ pentru populația generală de femei cu vârste cuprinse între 18 și 74 de ani din fiecare stat membru. Așadar, este pentru prima dată când se oferă șansa de a extrapola datele la populația generală de femei din statele membre care au aceeași vârstă.
- Oferă diferite măsurători pentru majoritatea formelor de abuz asupra femeilor.
- Pe baza rezultatelor, oferă sugestii de politici și intervenții care au ca scop prevenirea primară, secundară și terțiară a violenței împotriva femeilor și a fetelor.

⁴⁹ Mai multe informații despre studiu și toate rapoartele publicate până acum se găsesc pe site-ul FRA: <http://fra.europa.eu/en/survey/2012/survey-gender-based-violence-against-women>

De la început, trebuie să subliniem că nu este corect - nici din punct de vedere metodologic - ca cititorul să compare rezultatele din diferite țări în încercarea de a concluziona că în anumite țări rata abuzurilor asupra femeilor este mai mare decât în altele. Motivele din spatele unei astfel de comparații imposibile au de-a face cu factori care influențează măsura în care femeile abuzate vorbesc despre experiențelor lor de violență, care nu numai că diferă de la țară la țară, ci sunt și greu de măsurat. Vom relua această chestiune mai jos în acest capitol.

Ce s-a măsurat

Formele de violență și perioadele de referință. Studiul FRA a măsurat experiențele femeilor de violență fizică și sexuală, hărțuire sexuală și urmărire comise de diferite persoane (parteneri actuali sau foști parteneri sau orice alte persoane), precum și violența psihologică din partea oricărui partener (actual sau din trecut). Prevalența s-a măsurat pe o perioadă de referință lungă și scurtă: perioada lungă pentru violență din partea unui non-partener a pornit „de la vârsta de 15 ani”, iar violența din partea unui partener „pe timpul relației”, în timp ce perioada de referință scurtă a inclus toate cazurile „din ultimul an (12 luni înainte de sondaj)”.

În plus, s-au măsurat și experiențele de abuz ale femeilor **în timpul copilăriei** (înainte de vârsta de 15 ani): violența fizică și sexuală din partea unui adult și violența psihologică a unui membru al familiei sau a altei rude adulte.

Agresorii. În contextul acestui studiu, se consideră **partener** orice persoană cu care este căsătorită respondentă, cu care locuiește fără a fi căsătorită sau cu care are o relație (fără a locui împreună) la momentul interviului (partener actual) sau la orice alt moment în trecut (fost). Categoria de agresori **non-parteneri** include orice altă persoană, de sex feminin sau masculin, cunoscută respondentei sau nu. Femeile au fost rugate să menționeze tipul de relație cu fiecare agresor cunoscut (coleg de școală, coleg de serviciu, supervisor, client, profesor, alt membru al familiei, prieten și cunoștință, iubit).

Tabelul de mai jos reprezintă o imagine generală asupra formelor de violență și a agresorilor la care s-au gândit respondentele, precum și a perioadelor de referință pentru care au raportat orice abuz violent suferit.

Forma de abuz	Perioada de referință			
	Întreaga viață dupa vârsta de 15 ani	Anul trecut (12 luni)	În timpul relației (după 15 ani)	Înainte de vârsta de 15 ani (abuz asupra copilului)
Violență fizică	partener actual și fost partener			Orice persoană adultă
	non-partener (orice altă persoană)			
Violență sexuală	partener actual și fost partener			Orice persoană adultă
	non-partener (orice altă persoană)			
Violență psihologică	partener actual și fost partener			Membru al familiei și/sau rudă adultă
Hărțuirea sexuală	Oricine (partener sau nu)			
Urmărire	Oricine (partener sau nu)			

În cele ce urmează se vor prezenta formele mai sus menționate de abuz din rezultatele principale ale studiului FRA.

Experiențe de violență din copilărie

În încercarea de a furniza dovezi pentru experiențele de violență din timpul copilăriei, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), prin studiul FRA, a evaluat experiența oricărei forme de violență (fizică, psihologică, sexuală) din partea unui agresor adult înainte de vârsta de 15 ani.

Rezultatele au fost alarmante, deoarece **33%**, mai exact corespondentul a aproximativ **61 de milioane de femei din UE-28**, au raportat că au fost **abuzate fizic și/sau sexual de către un adult** înainte de 15 ani, în timp ce **10%** au raportat experiențe de **abuz psihologic** din partea unui membru al familiei de vârstă adultă. Situația este și mai îngrijorătoare dacă ținem cont de **sub-raportare**, care este inerentă în toate măsurătorile realizate prin auto-raportări, care se datorează faptului că subiectul este foarte sensibil și că atitudinile culturale descurajează raportarea (în unele țări cel puțin), precum și prin mijloacele de evaluare (amintiri retrospective).

Deși **violența fizică** a fost forma de violență cel mai des întâlnită în timpul copilăriei, afectând peste **50 de milioane de femei (27%)**, un număr important de femei (aproximativ **21 de milioane**, reprezentând **12%**) au raportat că au fost victime ale violenței înainte de 15 ani. Adunând procentajele mai sus menționate, este evident că **6%** dintre femei (adică **11 milioane**) au suferit **atât abuzuri fizice, cât și sexuale** înainte de 15 ani.

În ceea ce privește **experiențele de violență sexuală**, 8% dintre femei au raportat că au fost expuse la organele reproductive ale unui bărbat, dintre care 3% au spus că incidentul s-a repetat de mai multe ori; 5% au spus că le-au fost atinși sânii sau organele reproductive fără acordul lor, 2% spunând că experiența s-a repetat; 3% dintre femei au fost obligate să atingă organele reproductive ale agresorului și 1% (reprezentând 1,8 milioane de femei) au fost obligate să întrețină relații sexuale înainte de 15 ani.

Experiența **violenței sexuale** în copilărie arată trei trăsături distincte față de alte forme de violență:

- ratele de prevalență variază puternic** între țări (de la 1% în România la 20% în Franța și Țările de Jos), lucru care ar putea fi pus pe seama atitudinilor culturale, a nivelului general de conștientizare a ce înseamnă abuz și a politicilor naționale,
- aproape toate femeile (97%) care au fost abuzate sexual în copilărie au raportat că **agresorii au fost bărbați** și
- majoritatea **agresorilor** au fost **bărbați din afara familiei**: 51% dintre femeile care au trecut prin situații de violență sexuală înainte de 15 ani au raportat că nu cunoșteau agresorul de sex masculin, 25% au indicat că acesta era o cunoștință sau un vecin, 3% că era cineva într-o poziție de autoritate (profesor, medic, preot) și numai 4% că a fost un prieten de sex masculin; 17% au raportat că cel care a comis abuzul a fost o rudă de sex masculin și 8% că a fost tatăl sau figura paternă (tată vitreg/adoptiv).

În puternic contrast, cei care comit **acte de violență fizică și psihologică** în timpul copilăriei provin în principal **din mediul familial**. Tații și mamele sunt identificați cel mai des drept cei care comit acte de violență fizică (59% - tați și figuri paterne și 47% - mame și figuri materne) și psihologică (48% - tați și figuri paterne și 51% - mame și figuri materne) împotriva copiilor mai mici de 15 ani. Alți agresori care au comis atât abuzuri fizice, cât și psihologice au fost rude de sex masculin (10% și 11%), în timp ce se menționează că violența fizică este utilizată de persoane cu autoritate de sex masculin și feminin (6% și 5%). În ceea ce privește violența fizică și psihologică, este interesant că rezultatele studiului au arătat că **comportamentele violente**

sunt **repetitive**, ceea ce arată că cei mici sunt expuși în mod repetat la forme de abuz fizic și psihologic. În plus, violența psihologică nu numai că apare în orice experiență de abuz fizic sau sexual, ci este asociată cu experiențe de violență fizică și/sau sexuală, ducând la îngreunarea bunăstării copiilor.

Pentru a explora **consecințele** experiențelor de violență din timpul copilăriei **în viața adultă**, femeile au fost întrebată despre starea de sănătate și despre relațiile lor. Aproape una din două femei care a suferit cel puțin un incident de violență fizică sau sexuală înainte de 15 ani și-a evaluat **starea de sănătate** drept „proastă” sau „foarte proastă” (40%) și a raportat că are **boli sau leziuni care îi limitează activitatea zilnică** (44%) sau că este de părere că are **o formă de dizabilitate** (49%).

În ceea ce privește relațiile din viitor, rezultatul a arătat din nou că **experiențele de violență fizică sau sexuală din copilărie** pot fi considerate **un factor de risc pentru victimizarea VPI** la vârsta adultă. Mai exact, 35% dintre femeile care sunt abuzate fizic de partenerul actual sau un fost partener au raportat că au trecut prin mai multe incidente de violență fizică înainte de 15 ani, în timp ce procentajul femeilor care nu au fost supuse abuzurilor din partea partenerilor este de 18%. În mod similar, 30% dintre femeile abuzate sexual în relația actuală sau în relații trecute au fost și victime ale violenței sexuale în copilărie (dintre care 18% au fost abuzate sexual de mai multe ori în copilărie), față de femeile care nu au suferit abuzuri dintre care 10% spun că au fost victimizate sexual în copilărie (4% dintre ele de mai multe ori). O explicație oferită în Raportul FRA (2014, p. 137) pentru aceste „cicluri ale abuzului” este că „violența prin care trecem sau la care suntem martori în copilărie... poate <normaliza> comportamentul abuziv”, copiii familiarizându-se atât de mult cu astfel de comportamente, încât ajung să le considere normale.

Merită discutat!

Aceste rezultate arată că abuzul asupra copiilor poate fi într-adevăr utilizat drept indicator care ne va permite să identificăm acea fată din trei care este în pericol mai mare de a fi abuzată de partenerul său în timpul vieții adulte (pentru a interveni preventiv cât mai devreme posibil). Totodată, este important să subliniem faptul că aceste corelații **nu pot fi considerate sub nicio formă** indicatori ai **existenței unei relații cauzale** între a suferi un abuz în copilărie și la vârsta adultă: **în termeni simpli**, nu toate fetele care au fost abuzate în copilărie vor ajunge femei victime ale VPI și nu toate fetele care nu au fost abuzate vor fi ferite de abuzuri din partea partenerului la vârsta adultă. Acesta este exact motivul pentru care abordarea GEAR - Mecanism împotriva VPI propune **eforturi de prevenire primară** de „construire a unor relații intime sănătoase între sexe” **destinate populației generale de copii și adolescenți** (fete și băieți) în loc să se adreseze numai grupurilor considerate de risc. Acest lucru corespunde recomandării FRA (2014, p. 137) conform căreia „pentru a preveni ciclurile abuzului, sunt necesare intervenții care se concentrează pe promovarea unor relații sănătoase. Acestea trebuie să ducă la conștientizarea faptului că violența este inacceptabilă indiferent de circumstanțe”.

În ceea ce privește **expunerea copiilor la VPI** (și ei considerați un grup de copii - fete și băieți - cu risc mai ridicat de a deveni victime sau agresori ai VPI mai târziu în viață), studiul a relevat că **73% dintre femeile cu copii care raportează orice formă de abuz** din partea partenerului actual sau a fostului partener au indicat că **cei mici au fost conștienți de incidentele violente**. Mai mult, dintre toate femeile cu copii care au un partener (actual sau fost), 7% au raportat că partenerul lor **a amenințat că le va lua copiii** și 3% că **vor face rău copiilor**, în timp ce alte 3% au raportat că acesta **a făcut deja rău copiilor**.

Datele despre abuz în timpul copilăriei

sugerează...

Rezultatele studiului FRA subliniază nevoia urgentă de a analiza și reforma politicile europene și naționale cu privire la expunerea la forme multiple de violență în timpul copilăriei. **Amploarea abuzurilor raportate în prezentul studiu este foarte diferită de** numărul de incidente **raportate autorităților**. Această diferență poate însemna nu numai că agresorii nu sunt pedepsiți, ci și că victimele nu sunt protejate, lucru care are impact asupra sănătății lor fizice și emoționale. **Trebuie revizuite legile naționale** pentru a facilita accesul la justiție prin extinderea **termenului de prescripție** (limită de timp care restricționează urmărirea penală), precum și pentru a ne asigura că, în cazuri de violență domestică asupra copiilor, **soluția aleasă** pentru protejarea celor mici **are în vedere cele mai bune interese ale copilului** (de ex., agresorul este îndepărtat, iar copilul este în siguranță alături de partenerul non-violent). În plus, este nevoie de **programe și intervenții create special** pentru a **promova** abilitățile parentale în familiile cu grad de risc și **relațiile de gen sănătoase în mediul școlar**. Nu în ultimul rând, atunci când se creează programele de prevenire, trebuie să se țină cont de **identitatea agresorilor** în funcție de forma de violență.

Prevalența violenței fizice și sexuale

În încercarea de a oferi o imagine generală a proporției și naturii violenței de gen împotriva femeilor din UE, sondajul Agenției pentru Drepturi Fundamentale (FRA) aplicat în toate cele 28 de state membre ale UE revelă o imagine foarte tristă: **una din trei femei (33%)** din UE-28 (18-74 ani) se consideră victimă a **violenței fizice și/sau sexuale** comise după vârsta de 15 ani fie de un partener și/sau de o altă persoană. **31%** dintre ele au suferit violență **fizică** și **11% violență sexuală**, existând indicații că **9%** au fost supuse **atât la violență fizică, cât și sexuală**.

În cifre⁵⁰, acest lucru înseamnă că **61,5 milioane de femei** au fost abuzate pe parcursul vieții după vârsta de 15 ani (aproape **58 de milioane de femei au fost abuzate fizic** și **20,5 milioane de femei au fost abuzate sexual**, în timp ce aproximativ **17 milioane** dintre acestea au suferit **ambele tipuri de violență**).

⁵⁰ Extrapolări realizate pe baza populației generale de femei cu vârste între 18 și 74 de ani (FRA, 2014, p. 33): „Conform bazei de date online Eurostat, la 1 ianuarie 2013, în UE-28 locuiau 186.590.848 de femei cu vârste cuprinse între 18 și 74 de ani (data code demo_pjan, date preluate la 16 august 2013, disponibile pe: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database).”

Cifrele sunt extrem de mari. Pentru a vă face o imagine clară asupra magnitudinii, **este ca și cum am spune*** că întreaga populație (bărbați, femei, copii) a Italiei (60.8 milioane) a fost abuzată fizic și întreaga populație a Greciei și Suediei la un loc a fost abuzată sexual (11 + 9,6 milioane). În plus, 8 din 10 oameni au fost abuzați atât fizic, cât și sexual.

* Extrapolări realizate pe baza populațiilor generale (persoane care au domiciliul într-o țară la 1 ianuarie 2014) conform Eurostat. Accesate la 25.4.2015, disponibile pe:
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00001&language=en>

Examinând **identitățile agresorilor**, se poate concluziona că **Violența Împotriva Femeilor (VIF)** este un fenomen răspândit în toate cele 28 de state UE și că se regăsește în toate domeniile vieților femeilor și în toate tipurile de relații. Dintre toate femeile care sunt/au fost implicate într-o relație cu un partener, **una din cinci (22%)** declară că a fost supusă unor acte de **violență fizică și/sau sexuală de partener** (26% dintre cele care au avut un **fost partener** și numai **8%** dintre cele care au un **partener actual** și un procentaj identic - **22%** dintre toate femeile au raportat că au fost **abuzate de altă persoană**, pe care nu o cunoșteau, o cunoșteau sau chiar de o rudă).

Diferența mare dintre ratele de prevalență între comportamentul violent al partenerului actual și al foștilor reprezintă un **tipar sistematic** în studiul FRA, care nu numai că s-a repetat în toate rezultatele, dar diferența înregistrată se îndreaptă întotdeauna în aceeași direcție. Mai exact, se raportează că fostul partener a fost violent mult mai des decât actualul partener. O explicație posibilă pentru această diferență poate fi că procentajul sistematic mai mic de femei care raportează că sunt abuzate de partenerul actual se datorează faptului că marea majoritatea a partenerilor actuali sunt într-adevăr non-violenți, în timp ce procentajul mai ridicat de femei care raportează abuzuri din partea foștilor parteneri demonstrează motivul pentru care aceștia sunt acum „foști” parteneri. Totuși, o explicație alternativă - poate mai plauzibilă - ar sugera că **femeile sunt abuzate la fel** de partenerul actual sau de fostul partener, **însă, femeile care încă se află în relații violente sunt mai puțin dispuse să raporteze** abuzul în comparație cu femeile care au părăsit partenerul abuziv. Dacă acest lucru este adevărat, prevalența abuzurilor din partea partenerilor actuali este mult subestimată, în timp ce este de așteptat ca prevalența abuzurilor foștilor parteneri să reprezinte o estimare mai apropiată de amploarea reală a problemei, deși această măsurătoare include și un anumit grad de sub-raportare.

S-au observat **diferențe mari** în ceea ce privește prevalența pe durata vieții (după 15 ani) a violenței fizice/sexuale **între statele membre**, de la 19% în Polonia la 52% în Danemarca. Diferențe similare s-au observat în cazul ratelor de prevalență privind actele de violență comise fie **de un partener** (de la 13% în Austria, Spania, Croația, Polonia și Slovenia la 32% în Danemarca și Letonia), fie **de o altă persoană** (de la 10% în Portugalia și Grecia la 40% în

Danemarca). Totodată, analize ulterioare au arătat o **corelare pozitivă destul de strânsă** (coeficient de corelare = 0,724, $R^2 = 0,524$) între violența comisă de un partener și de non-partener, ceea ce arată că există tendința ca țările cu rate de prevalență mai ridicate de violență comisă de un partener să prezinte și rate mai mari ale violenței comise de non-parteneri. Conform FRA, corelarea aceasta sugerează că există unul sau mai mulți **factori subiacenți** care influențează în mod sistematic în fiecare țară fie măsura în care violența este comisă de diferite tipuri de agresori, fie măsura în care se raportează violența, fie ambele. Noi suntem de părere că acei factori subiacenți care variază între țări sunt nivelul de **egalitate de gen** și **toleranța față de violența împotriva femeilor**.

Merită discutat!

Ceea ce este sigur este că diferențele între statele membre cu privire la procentajele de femei abuzate reflectă societăți cu **niveluri diferite de toleranță** la violență.

Însă, nu este deloc sigur că **ratele mai mici ale abuzurilor raportate** indică o țară cu **toleranță scăzută** față de violență, unde există un număr mai mic de femei victime ale abuzurilor și nu vice versa. Cu alte cuvinte, ratele mai scăzute de abuzuri raportate pot la fel de bine să indice o societate cu **toleranță ridicată** față de violență, unde, deși numărul femeilor abuzate este mare, rata celor care raportează abuzurile este mult mai mică (fie pentru că nu este acceptabil din punct de vedere social să se discute probleme legate de abuz, fie pentru că înseși femeile nu sunt conștiente că se confruntă cu comportamente abuzive). În același fel, într-o societate cu **toleranță scăzută sau zero față de violență**, unde un procentaj la fel de mare - sau chiar unul mai mic - de femei sunt abuzate, dar aproape toate raportează situația (pentru că se consideră că este acceptabil din punct de vedere social ca o femeie să vorbească în mod deschis despre abuz), este de așteptat ca rata raportată a abuzurilor să fie mult mai apropiată de numărul real al femeilor abuzate, oferind astfel o imagine mult mai corectă.

Noi suntem de părere că **cea de-a doua variantă este mai probabilă**, ceea ce înseamnă că cu cât o societate tolerează violența împotriva femeilor mai puțin, cu atât **este mai mare prevalența abuzurilor raportate**, și invers. Deși nu este ușor să măsurăm **nivelul de toleranță la violență** dintr-o anumită societate, se poate presupune că acesta este **invers proporțional cu nivelul de egalitate de gen** din societatea respectivă. Pentru a testa această ipoteză, FRA a analizat dacă există vreo legătură între două punctaje disponibile pentru cele 27 de state membre (minus Croația): ratele de prevalență a VIF pe parcursul vieții și punctajele din Indicele egalității de gen creat de IEEG. După cum s-a anticipat, între cele două punctaje există **o corelare pozitivă destul de puternică** ($R = 0,714$, $R^2 = 0,510$). Astfel, statele membre care au obținut **punctaje ridicate în Indicele egalității de gen** au tendința să înregistreze o **prevalență pe viață (după vârsta de 15 ani) mai ridicată** a violenței fizice și/sau sexuale împotriva femeilor.

Prevalența anuală a violenței fizice și/sau sexuale împotriva femeilor cu vârste între 18 și 74 de ani în UE-28 a fost **8%**, adică aproape **15 milioane de femei**, dintre care 7%, respectiv 2% au raportat experiențe de violență **fizică**, respectiv **sexuală** în ultimele 12 luni înainte de sondaj (corespondentul a aproape **13** și **3,7 milioane** de femei).

Pentru a ilustra amploarea cifrelor de mai sus, **este ca și cum** am sugera* că, **pe parcursul unui an, populația** (bărbați, femei, copii) **Greciei și Croației la un loc** ar fi **abuzată fizic și/sau sexual** (11 + 4,2 milioane de oameni) sau că, în ultimele 12 luni, **întreaga populație a Austriei și a Irlandei** (8,5 + 4,6 milioane) a fost **abuzată fizic** și că populațiile **Lituaniei, Maltei și Islandei la un loc** (2,9 + 0,4 + 0,3 milioane) au fost **abuzate sexual**.

* Extrapolări realizate pe baza populațiilor generale (persoane care aveau rezidența într-o țară la 1 ianuarie 2014) conform Eurostat. Accesate la 25.4.2015, disponibile pe:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00001&language=en>

În ceea ce privește **identitățile agresorilor**, **4%** dintre femeile care au avut una sau mai multe relații intime au raportat că au suferit acte de violență fizică și/sau sexuală **din partea partenerului** (**3%** dintre cele care au avut un **fost** partener și **3%** dintre cele care aveau un partener **actual**). Mai mult, **5%** dintre toate femeile participante la studiu au menționat experiențe de abuz fizic și/sau sexual din partea **altei persoane** (non-partener) pe parcursul ultimului an.

Abuzul fizic

Din analiza diverselor forme de violență fizică a reieșit că există tendința ca **incidentele de violență să se repete**; acestea **se caracterizează prin mai multe forme de acțiuni violente**.

În ceea ce privește **comportamentele violente**, indiferent de identitatea agresorului, este mai probabil ca femeile să fie împinse sau înghiontite (23%)⁵¹, urmate de posibilitatea de a fi lovite (17%)⁵², apucate sau trase de păr (13%)⁵³. Totuși, un număr important de femei au raportat că au fost lovite cu pumnul sau cu un obiect dur sau cu piciorul (10%)⁵⁴ sau că s-a aruncat spre ele cu un obiect dur (9%)⁵⁵, că au fost date cu capul de ceva (4%)⁵⁶ sau că agresorul a încercat să le sufocă sau să le sugrume (4%)⁵⁷, să le ardă (1%)⁵⁸, să le taie, să le înjunghie sau să le împuște (1%)⁵⁹.

Indiferent de identitatea agresorului, aproape 4 din 10 victime ale violenței fizice (38%) au raportat că s-au confruntat cu unul din aceste comportamente, peste trei (34%) au menționat **2 sau 3 forme diferite de comportament violent** și aproape trei (**28%**) au raportat **patru sau mai multe astfel de comportamente**. În ceea ce privește identitatea agresorului, aproximativ jumătate dintre femeile care au fost supuse unor acte de violență fizică de către un **non-**

⁵¹ De către partenerul actual (5%), de către un fost partener (19%) și de o altă persoană (13%)

⁵² De către partenerul actual (4%), de către un fost partener (15%) și de o altă persoană (8%)

⁵³ De către partenerul actual (2%), de către un fost partener (10%) și de o altă persoană (7%)

⁵⁴ De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (9%) și de o altă persoană (5%)

⁵⁵ De către partenerul actual (2%), de către un fost partener (8%) și de o altă persoană (4%)

⁵⁶ De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (5%) și de o altă persoană (2%)

⁵⁷ De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (5%) și de o altă persoană (1%)

⁵⁸ De către partenerul actual (0%), de către un fost partener (1%) și de o altă persoană (0%)

⁵⁹ De către partenerul actual (0%), de către un fost partener (1%) și de o altă persoană (1%)

partener au raportat un astfel de comportament, în timp ce **16%** dintre ele au raportat că au avut de-a face cu **patru sau cinci** forme diferite de comportamente violente. Dintre femeile care au fost supuse la violență fizică de un partener (fost sau actual), 48% și 33% raportează numai un comportament (din partea partenerului actual, respectiv a fostului), în timp ce **18%**, respectiv **34%** dintre ele au avut de-a face cu patru sau mai mult de patru forme diferite de violență din partea **partenerului actual** sau a **fostului partener**.

Experiențe multiple ale aceluiași comportament violent au fost raportate de 2-5 din 10 femei abuzate de către un non-partener (23-56% corespunzând celor nouă acte de violență analizate în sondaj), de 3-5 din 10 femei abuzate de partenerul actual (31-55% pentru acte de violență diferite) și de 2-7 din 10 victime ale foștilor parteneri (24-72% pentru diferite acte de violență). Trebuie să fim foarte atenți la rezultatul conform căruia 42% dintre femeile lovite cu pumnul, cu un obiect dur sau cu piciorul de **fostul partener** raportează că astfel de incidente s-au repetat **de cel puțin șase ori**. În paralel, procentaje la fel de importante de femei au indicat că foștii lor parteneri le-au supus la acte de violență de șase ori sau mai mult, după cum urmează: le-au prins sau le-au tras de păr (37%), le-au împins sau le-au înghiontit (37%), le-au lovit cu palma (37%), au aruncat cu un obiect dur înspre ele (33%), le-au dat cu capul de ceva (28%), le-au ars (19%), au încercat să le sufocă sau să le sugrume (18%) și să le înjunghie sau să le împuște (11%). Au fost mai scăzute procentajele femeilor care au raportat șase sau mai multe incidente ale aceluiași comportament violent dintre femeile care au fost supuse la experiențele mai sus menționate de către partenerii actuali (7-27%) sau de către un non-partener (9-20%).

În ceea ce privește **identitatea agresorilor**, 20% dintre femeile care au avut una sau mai multe relații au raportat experiențe de violență fizică din partea partenerului (**24%** dintre femei din partea **fostului partener** și **7%** dintre femei din partea **actualului partener**). Același procentaj de femei (20%) a indicat că cel care a comis abuzul fizic a fost **altcineva** (non-partener) (analiză pe viață, după vârsta de 15 ani). În ceea ce privește identitatea agresorului (agresorilor) **în cazuri de violență fizică din partea unui non-partener**, s-a raportat că agresorul a fost o persoană necunoscută în cazul a 3 din 10 femei (31%), în timp ce o rudă sau un alt membru al familiei (nu partenerul) a fost indicat de 1 din 3 victime (31%). Se observă, deci, amploarea mare a violenței domestice. De asemenea, trebuie menționat că violența fizică este de multe ori comisă de un coleg de școală/facultate (13%), un prieten/o cunoștință (19%), altcineva cunoscut victimei (20%) sau la întâlnire (2%). În ceea ce privește **sexul agresorului**, **majoritatea** femeilor (67%) au fost abuzate fizic de **agresori bărbați**, în timp ce 26% dintre victimele violenței fizice din partea unui non-partener după vârsta de 15 ani au menționat că agresorul a fost o femeie, iar 7% au fost abuzate și de agresori femei și bărbați.

Pe baza răspunsurilor femeilor despre **locul unde a avut loc cel mai grav incident de violență fizică din partea unui non-partener**, **locurile cu cel mai mare grad de risc** par a fi locuința victimei sau a altei persoane (30%, respectiv 9%), urmate de școală sau locul de muncă (20%) și alte spații publice⁶⁰ (35%), alte locuri în aer liber (4%) sau închise (4%), în mașină (1%) sau un parc sau o pădure (1%). Acest rezultat subliniază că siguranța este o problemă mare pentru multe femei de pe tot cuprinsul Europei.

⁶⁰ Pe stradă, într-o piață publică, o parcare sau alt loc public (20%), într-o cafenea, un restaurant, un bar, un club, o discotecă sau un magazin (11%), în mijloacele de transport în comun (4%).

Abuzul sexual

11% dintre femeile din UE-28 au raportat violența sexuală din partea unui partener sau non-partener după vârsta de 15 ani; dintre acestea 2% au raportat că au fost abuzate în ultimul an.

În ceea ce privește **diversele experiențe de violență**, în mod alarmant, una din 20 de femei a fost violată⁶¹ după vârsta de 15 ani, în timp ce un procentaj puțin mai mare (6%) au fost victimele unei tentative de viol⁶², au fost obligate să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor⁶³ și/sau au fost de acord să întrețină relații sexuale pentru că le era teamă să nu pățească ceva în caz contrar⁶⁴.

Le fel ca în cazul violenței fizice, femeile abuzate sexual spun, de obicei, că astfel de acte **s-au repetat** după vârsta de 15 ani. Acest lucru se aplică mai ales în contextul relațiilor între parteneri intimi. Rezultatele au arătat că același comportament violent **s-a repetat de mai multe ori** în cazul a ¼ dintre femeile abuzate sexual atunci când abuzatorul a fost un non-partener (26-41% pentru fiecare dintre cele patru acte de violență analizate), în cazul a peste jumătate dintre victime atunci când abuzatorul a fost partenerul actual (52%-66% pentru diferitele acte de violență) și în cazul a peste două treimi dintre victimele abuzate de un fost partener (67%-74% pentru diferitele acte de violență). Sunt frapante rezultatele conform cărora **31% dintre victimele violate de partenerul actual și 40% dintre victimele violate de fostul partener** spun că experiența s-a repetat **de șase ori sau mai mult**, în timp ce procentajul femeilor violate de un **non-partener** este **11%**.

În ceea ce privește **identitatea agresorului**, **7% dintre femeile care au avut una sau mai multe relații intime** spun că au fost **abuzate sexual de fostul sau actualul partener**, în timp ce **6%** dintre toate femeile care au participat la sondaj au indicat că au fost abuzate sexual **de către un non-partener** după vârsta de 15 ani. În ceea ce privește identitatea agresorului/ilor **în cazul violenței fizice din partea unui non-partener**, deși 23% dintre femei au fost abuzate sexual de un străin, **în majoritatea cazurilor, femeile au fost abuzate sexual de cineva cunoscut**, mai exact un prieten/o cunoștință (27%), la întâlnire (15%), o rudă (9%), cineva de la serviciu (11%) sau de la școală (7%) sau o altă persoană cunoscută (20%). În cazul femeilor care au fost supuse violenței sexuale de către un non-partener, **aproape toate (97%) au fost abuzate de agresori bărbați**. Aproximativ 1 din 10 au spus că au existat **mai mulți agresori** (2 agresori în cazul a 4% dintre femei și 3 sau mai mulți în cazul a 5% dintre femeile abuzate sexual). Acest lucru sugerează că fenomenul violului în grup poate fi o problemă mai des întâlnită decât se arată în rapoartele oficiale ale autorităților.

În ceea ce privește **locul în care a avut loc cel mai grav incident de violență sexuală din partea unui non-partener**, majoritatea incidentelor au avut loc într-o casă (48%), inclusiv în casa victimei (19%), într-un loc public⁶⁵ (26%), într-o mașină (11%), într-un parc sau o pădure (6%) sau în alt loc în aer liber (8%) sau închis (7%), ceea ce demonstrează că femeile se simt foarte amenințate sau neprotejate într-o varietate mare de locuri.

⁶¹ De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (5%) și de o altă persoană (2%)

⁶² De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (5%) și de o altă persoană (3%)

⁶³ De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (5%) și de o altă persoană (2%)

⁶⁴ De către partenerul actual (1%), de către un fost partener (6%) și de o altă persoană (2%)

⁶⁵ Pe stradă, într-o piață publică, o parcare sau alt loc public (12%), la școală sau la serviciu (6%), într-o cafenea, un restaurant, un bar, un club, o discotecă sau un magazin (5%), în mijloacele de transport în comun (2%).

Consecințele violenței fizice și sexuale

Studiul FRA s-a concentrat mai ales pe femei care au raportat experiențe de abuz fizic și/sau sexual pentru a analiza efectele celui mai grav incident comis de fostul și/sau actualul partener, precum și de un non-partener. Mai exact, femeile au fost întrebat despre orice implicații fizice sau psihologice resimțite în urma incidentului și dacă au luat contact și/sau au primit ajutor de la vreo instituție sau organizație, inclusiv din partea poliției și serviciilor de asistență pentru victime.

Întrebat cum s-au simțit după cel mai grav incident de violență fizică/sexuală, majoritatea femeilor au răspuns că **la nivel emoțional** au fost furioase, speriate, rușinate, jenate sau chiar vinovate, indiferent cine a fost agresorul (partener sau non-partener). Totuși, au apărut diferențe importante când s-a comparat abuzul fizic cu cel sexual. **Victimele violenței sexuale** au simțit mai puternic teama, rușinea, jena și vinovăția în comparație cu victimele violenței fizice, lucru care arată nu numai stigmatizarea victimelor, ci și internalizarea sentimentului de vinovăție, când de fapt li s-a încălcat un drept de bază, și anume acela de a se simți în siguranță. Cele mai comune răspunsuri emoționale în cazul abuzurilor sexuale din partea partenerilor, respectiv a non-partenerilor au fost: **frică** (64% vs. 62%), urmată de **rușine** (47% vs. 49%), **jenă** (34% vs. 37%), **vinovăție** (34% pentru ambele tipuri de agresori). Singura diferență a fost că un procentaj mai mare de femei abuzate sexual de către un non-partener au raportat că **au fost șocate** după eveniment decât în cazul femeilor abuzate de orice partener (50% vs. 37%). Femeile **abuzate fizic** menționează **aceleași sentimente, dar în procente mai mici** atunci când agresorul a fost orice partener, și chiar mai mici când abuzul fizic a fost comis de un non-partener; mai exact: frică (52% vs. 42%), șoc (34% în cazul ambelor tipuri de agresori), rușine (21% vs. 12%), jenă (18% vs. 12%) și vinovăție (12% vs. 8%).

Sunt importante rezultatele care surprind **multitudinea de reacții emoționale ale victimelor**. Trebuie menționat că majoritatea femeilor abuzate au raportat două sau mai multe răspunsuri emoționale (71% vs. 68% pentru violență fizică din partea unui partener și a unui non-partener, respectiv 84% vs. 87% pentru violența sexuală din partea unui partener, respectiv non-partener). Trebuie subliniat că, mai ales în ceea ce privește violența sexuală, 40% dintre victimele abuzate de parteneri și 42% dintre victimele abuzate de non-partener au raportat patru sau mai multe răspunsuri emoționale, în timp ce în cazul abuzului fizic discutăm despre 23%, respectiv 15% dintre femei.

În plus, **povara psihologică** în cazul femeilor supuse unor acte de violență sexuală și/sau fizică a fost mai mare din cauza **efectelor pe termen lung**. Sentimente de anxietate, vulnerabilitate și pierderea încrederii în sine au fost cel mai des raportate de victimele unor diferite tipuri de parteneri și forme de violență. La fel ca în cazul rezultatelor privind răspunsurile emoționale, efectele psihologice pe termen lung ale abuzului fizic/sexual au fost mai puternice în cazul victimelor abuzului sexual. Totuși, în acest caz, s-au făcut remarcate diferențe suplimentare în funcție de tipul de agresor. Femeile supuse **violentei sexuale de fostul sau actualul partener** au raportat o accentuare a dificultăților psihologice pe termen lung, lucru care poate reflecta povara faptului că au fost victime ale VPI în mod repetat. Ele au fost mai predispuse la o serie de efecte nocive, precum **atacuri de panică** (21%), **depresie** (35%), **tulburări ale somnului** (41%) și **relaționale** (43%), **anxietate** (45%), **sentimentul vulnerabilității** (48%) și **pierderea încrederii** (50%). Mai mult, **38%** dintre ele au raportat că **s-au confruntat cu 4 sau mai multe** dificultăți psihologice pe termen lung, iar alte 31% cu 2-3 astfel de dificultăți. Pentru a evita declasarea efectelor dăunătoare ale altor forme de abuz, trebuie menționat că

celelalte trei grupuri de femei care au fost supuse la acte de abuz sexual de un non-partener și abuz fizic de un partener sau non-partener au menționat **aceleași efecte psihologice**, dar cu frecvențe mai scăzute de la grup la grup, după cum urmează: atacuri de panică (19-12-8%), depresie (23-20-8%), tulburări de somn (29-23-13%) și de relaționare (31-24-9%), anxietate (37-32-23%), sentimente de vulnerabilitate (47-30-24%) și pierderea încrederii (40-31-17%).

Din analiza **leziunilor fizice** rezultate din cel mai grav incident de violență fizică și/sau sexuală reiese că aproape una din două femei au indicat că nu au suferit leziuni, fiind mai degrabă împinse, înghiontite sau lovite cu palma. Totuși, în ceea ce privește violența între parteneri intimi (**VPI**), **rezultatele sunt destul de îngrijorătoare**. Media situațiilor din UE-28 arată că cel mai grav incident de **violență fizică și sexuală comis de orice partener intim** (fost sau actual) a avut ca rezultat **leziuni fizice în 47%, respectiv 49%** din cazuri (în timp ce același lucru este valabil în 39%, respectiv 41% din cazuri după cel mai grav incident de abuz fizic și sexual din partea unui non-partener). După cum veți vedea mai jos, această tendință este valabilă în cazul tuturor tipurilor de leziuni: 42% dintre femeile care au descris cel mai grav incident de violență fizică și sexuală din partea fostului sau actualului partener indică **vânătași/zgârieturi**, față de 32% și 35% în cazul victimelor violenței fizice și sexuale din partea unui non-partener. Alte consecințe ale violenței fizice și sexuale: **răni, entorse și arsuri** (10% și 14% în cazul partenerului și 8% și 7% în cazul non-partenerului), **fracturi, fracturi osoase/dinți spărți** (5% și 7% în cazul abuzului din partea partenerului și 3% și 1% în cazul abuzului din partea non-partenerului), **contuzii/leziuni cerebrale** (3% și 4% în cazul abuzului din partea partenerului și 2% și 2% în cazul abuzului din partea non-partenerului), **leziuni interne** (2% și 5% în cazul abuzului din partea partenerului și 1% și 5% în cazul abuzului din partea non-partenerului), **pierderea sarcinii** (1% și 5% în cazul abuzului din partea partenerului și 0% și 2% în cazul abuzului din partea non-partenerului). Victima **violenței sexuale din partea partenerului** resimte și mai multe efecte; **17%** dintre acestea menționează **2-3 leziuni fizice în urma celui mai grav incident** de violență - față de 11% dintre victimele violenței fizice și 7-9% dintre victimele violenței din partea unui non-partener - iar **8%** dintre ele indică **patru sau mai multe leziuni** - față de 1% dintre victimele violenței fizice din partea partenerului și sub 1% dintre victimele violenței din partea non-partenerului. Gravitatea acestor cifre crește dacă le privim din perspectiva victimizării repetate, lucru care se întâmplă de obicei în cazurile de violență între parteneri intimi.

Analizând **dacă** femeile **au contactat vreun serviciu/vreo organizație** după cel mai grav incident de abuz fizic/sexual, studiul FRA a avut rezultate **foarte interesante și utile**, dar în același timp **deranjante**. Cel mai grav incident **nu a ajuns în atenția niciunui serviciu sau organizații** (nici măcar a poliției); **66%**, respectiv **75%** din cazurile de violență **din partea partenerului** și a **non-partenerului** nu au fost raportate nici de victimă, nici de o altă persoană. Deși femeile au părut mai ezitante când a fost vorba despre raportarea incidentelor de violență fizică, și ratele raportării violenței sexuale au fost scăzute: **39%** au contactat un serviciu specializat⁶⁶ după cel mai grav incident de **violență sexuală** comis de un partener, urmat de **30%** dintre victimele violenței sexuale din partea unui non-partener. Totodată, după cel mai grav incident de **abuz fizic**, serviciile responsabile au fost contactate de **31%** dintre femeile abuzate de un partener și de **24%** dintre femeile abuzate de un non-partener. **Dintre toate femeile care au apelat la ajutor** după cel mai grav incident de violență fizică/sexuală, **aproximativ jumătate** au raportat **că au apelat la unul sau mai multe servicii**. Cel mai

⁶⁶ Poliție, spitale, medici, centre de sănătate sau alte instituții de asistență medicală, servicii sociale, adăposturi pentru femei, organizații care oferă sprijin pentru victime, biserici/organizații religioase, servicii juridice/avocați, alte servicii/organizații.

probabil din cauza leziunilor, femeile apelează cel mai des la servicii de îngrijire medicală (19% și 15% dintre femeile abuzate de un partener sau o altă persoană și 27%, respectiv 21% dintre femeile abuzate sexual de un partener sau o altă persoană). Aceste procente diferă puternic de ratele scăzute ale femeilor care au abordat organizații care oferă servicii de asistență victimelor (între 1 și 4% în cazul tuturor victimelor violenței din partea oricărui tip de partener).

În 14% dintre cazuri, **victima a fost cea care a raportat cel mai grav incident de violență fizică/sexuală din partea partenerului**, în timp ce, în alte 5% din cazuri, poliția a fost informată de o altă persoană. Totodată, în cazurile de abuz din partea unui non-partener, poliția a fost informată în 19% din cazuri, din care în 13% chiar de victimă. Deși nu s-au înregistrat diferențe între procentele de raportare la poliție în funcție de tipul de agresor - partener sau non-partener -, s-au înregistrat mari diferențe între statele membre: de la 10% la 31% în cazurile de violență din partea partenerului și de la 9% la 29% în cazurile de violență din partea non-partenerului. Când au fost rugate **să explice de ce nu au apelat la poliție** după cel mai grav incident, femeile au invocat diverse motive, în funcție de tipul de abuz. **Victimele violenței din partea unui partener sau non-partener** au declarat că au preferat să rezolve problema **în privat sau în familie** (33% în cazul violenței din partea oricărui partener și 26% în cazul violenței din partea unui non-partener). Mai mult, acestea au indicat că s-au simțit **rușinate sau jenate** (23, respectiv 26%), că au vrut **să rezolve problema în privat** (21-18%), că le-a fost **teamă de agresor sau de represalii** (20-14%) și chiar că au crezut că **poliția nu va face nimic** (13-12%) sau că **nu le va crede** (9-14%). Acest lucru reflectă nu numai stigmatizarea victimelor abuzului sexual, ci și un cerc vicios al neîncrederii existente între victimele violenței sexuale și poliție. În ceea ce privește **abuzul fizic din partea oricărui agresor**, victimele nu l-au raportat poliției fie pentru că au preferat să rezolve problema **în privat sau în familie** (41% în cazul violenței fizice din partea oricărui partener - 36% în cazul violenței fizice din partea unui non-partener), fie pentru că au considerat că **incidentul nu a fost foarte grav** (34, respectiv 38%). În paralel, s-a menționat sentimentul de frică de agresor/represalii (11-6%), rușinea/jena (11-5%) și ideea că au preferat să țină incidentul secret (11-4%). Totuși, în cazul femeilor care au contactat poliția în urma celui mai grav incident de violență fizică/sexuală, a reieșit **nemulțumirea față de reacția poliției**, mai ales în cazul victimelor violenței sexuale (49%, respectiv 58% dintre victimele VPI și cele ale abuzului din partea unui non-partener au declarat că au fost destul de/foarte nemulțumite, în timp ce procentajele corespunzătoare femeilor abuzate fizic au fost de 60%, respectiv 66%).

Studiul FRA a analizat și **orice nevoi ale victimelor** violenței fizice/sexuale din partea oricărui tip de agresor, nevoi **care nu au fost îndeplinite**. În cazul tuturor victimelor, pe primul loc a apărut **nevoia de a avea pe cineva cu care să vorbească** (nevoie menționată de 54%, respectiv 51% dintre femeile abuzate sexual de un partener, respectiv non-partener și de 39%, respectiv 33% dintre femeile abuzate fizic de un partener, respectiv non-partener). Acest lucru indică o problemă clară de acces la serviciile de asistență a victimelor. Acest rezultat este subliniat de un alt rezultat, conform căruia - indiferent de tipul de violență și de agresor - aproximativ 1 din 3 victime **nu a vorbit cu nimeni despre cel mai grav incident de violență fizică/sexuală** până la aplicarea sondajului. Acest lucru reflectă vidul psihologic și relațional pe care îl imprimă astfel de experiențe violente majorității femeilor. De asemenea, 12-15% dintre victimele abuzului fizic, respectiv 21-25% dintre victimele abuzului sexual au menționat drept nevoie nesatisfăcută **protejarea de victimizare și hărțuire pe viitor**. Acest lucru ilustrează nevoia de a direcționa serviciile poliției către nevoile reale ale femeilor care nu se îndeplinesc. De

asemenea, 5% dintre victimele abuzului fizic, respectiv 12-13% dintre victimele abuzului sexual au menționat nevoia de **ajutor** în procesul de raportare a incidentului sau **în relația cu poliția. 13-14% dintre victimele abuzului fizic, respectiv 16-21% dintre victimele abuzului sexual au menționat ajutorul practic** drept nevoie neîndeplinită. Nu în ultimul rând, 10% dintre victimele abuzului sexual, respectiv 5% dintre victimele abuzului fizic au menționat **asistența medicală** drept nevoie neîndeplinită.

*Datele privind consecințele violenței fizice și sexuale **sugerează...***

Rezultatele studiului FRA scot la iveală „**deficiențe sistematice în cazul tuturor furnizorilor de servicii**” (FRA, 2014a, p.64) **care ar trebui să răspundă la nevoile victimelor** violenței fizice/sexuale din partea oricărui tip de agresor, mai ales în cazul victimelor abuzurilor sexuale și al violenței între parteneri intimi. În ceea ce privește poliția, a reieșit **nevoia de a reforma cât mai repede cultura polițienească** cu privire la toate tipurile de violență împotriva femeilor, aceasta reprezentând o secțiune importantă a drepturilor fundamentale ale omului. Analiza și schimbarea atitudinilor implicite și explicite cu privire la violența împotriva femeilor - mai ales învinovățirea victimei - ar încuraja femeile victime să apeleze la poliție pentru ajutor, așteptând să fie tratate cu respect. Astfel, mai puține femei s-ar simți rușinate de experiențele prin care au trecut și mai puțini agresori ar scăpa nepedepsiți. **Răspunsurile poliției** față de femeile victime ale violenței trebuie modificate în așa fel încât să răspundă nevoilor femeilor, mai ales în momente de criză când trebuie luate măsuri imediate pentru a asigura siguranța, sănătatea fizică și psihologică și bunăstarea victimei. Pentru a îndeplini acest obiectiv, este obligatoriu să existe o **abordare interdisciplinară**, căci nevoile victimei sunt multilaterale și complexe. Toate părțile relevante trebuie să coopereze pentru dezvoltarea unor servicii la standarde ridicate și eficiente.

La nivel de prevenire, **specialiștii din domeniul medical** - care sunt de obicei printre primii să ofere ajutor victimei - pot juca un rol esențial în identificarea timpurie și îndrumarea corectă a femeilor victime ale violenței. Prin intermediul unor sesiuni de instruire și a unor linii directe specifice despre înregistrare și raportare, aceștia vor putea identifica abuzurile în mod corect și vor putea strânge dovezi relevante, facilitând „ieșirea” femeilor din situația de violență.

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

A.2.9. REFERINȚE

- Amnesty International. (2004a). News Release. *Spain: Government must live up to its responsibilities on protection of women's rights (EUR 41/008/2004)*. Canada: Amnesty International. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/cHCFd>
- Amnesty International. (2004b). *Making Rights Reality: Gender awareness workshops*. London: Amnesty International Publications. Preluat pe 2 iulie 2010 de pe: <https://www.amnesty.org/download/Documents/88000/act770352004en.pdf>
- Anthony, E.J., Kohler, B.J. (1987). *The invulnerable child*. New York: Guilford Press.
- Avery-Leaf, S., Cascardi, M., O'Leary, K. D., & Cano, A. (1997). Efficacy of a Dating Violence Prevention Program on Attitudes Justifying Aggression. *Journal of Adolescent Health*, 21(1), 1-17.
- Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, M.T., Chen, J., & Stevens, M.R. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Summary Report*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: http://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_report2010-a.pdf
- Blythe, M. J., Fortenberry, J. D., Temkit, M., Tu, W., & Orr, D. P. (2006). Incidence and Correlates of Unwanted Sex in Relationships of Middle and Late Adolescent Women. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160, 591-595.
- Bonomi, A., & Kelleher, K. (2007). Dating Violence, Sexual Assault, and Suicide Attempts among Minority Adolescents. *Archives of Pediatric & Adolescent Medicine*. 161(6). 609-610.
- Bragg, H.L. (2003). *Child Protection in Families Experiencing Domestic Violence*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect. Preluat pe 2 iulie 2010 de pe: www.childwelfare.gov/pubs/usermanuals/domesticviolence/domesticviolence.pdf
- Breiding, M. J., Black, M. C. & Ryan, G. W. (2008). Prevalence and Risk Factors of Intimate Partner Violence in Eighteen U.S. States/Territories, 2005. *American Journal of Preventive Medicine*, 34, 112-118.
- Callahan, M., Tolman, R., Saunders, D. (2003). Adolescent Dating Violence Victimization and Psychological Well-Being. *Journal of Adolescent Research*, 18, 664-681. In J. Powers, & E. Kerman. (2006). *Teen Dating Violence. Act for Youth Upstate Center of Excellence: Research, Facts and Findings*. Ithaca, NY: Cornell University, Act for Youth Upstate Center of Excellence.
- CDC - Centers for Disease Control (2006a). *Dating Abuse Fact Sheet*. National Center for Injury Prevention and Control. Preluat pe 20 ianuarie 2009 de pe www.cdc.gov/ncipc/dvp/DatingViolence.htm.
- CDC - Centers for Disease Control. (2006b). Physical Dating Violence Among High School Students --- United States, 2003. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 55(19), 532-535.
- Consiliul European. (2002a). *Domestic violence Report of the Committee on equal opportunities for women and men [Doc. 9525]*. Strasbourg: Consiliul European. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe <http://goo.gl/WzJCdh>
- Consiliul European. (2002b). *Recommendation 1582 (2002). Domestic violence against women*. Strasbourg: Consiliul European. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe <http://goo.gl/O5NuLv>
- Consiliul European. (2009). *Compasito: Manual on Human Rights Education for Children* (2nd Edition). Budapest: Council of Europe, Directorate of Youth and Sport European Youth Centre Budapest. Preluat pe 2 iulie 2010 de pe: www.eycb.coe.int/compasito/pdf/Compasito%20EN.pdf
- Council of Europe, Committee of Ministers. (2002). *Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence and explanatory memorandum*. Strasbourg: Consiliul European. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe <http://goo.gl/Ae3qdG>
- Council of Europe, Committee on Equal Opportunities for Women and Men (2004). *Campaign to combat domestic violence against women in Europe*. Strasbourg: Consiliul European. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe <http://goo.gl/gjffja>

- Dahlberg, L., & Krug, E. (2002). Violence – A global public health problem. In E.G., Krug, L.L., Dahlberg, J.A., Mercy, A.B., Zwi & R., Lozano (Eds.). *World Report on Violence and Health* (pp. 1-21). Geneva: World Health Organization.
- de Benedictis, T., Jaffe, J., & Segal, J. (2006). Domestic Violence and Abuse: Types, Signs, Symptoms, Causes, and Effects. The American Academy of Experts in Traumatic Stress. Preluat pe 10 iulie 2010 de pe: www.wellspring.edu.lb/s/696/images/FileLibrary/56286801-f219-44ae-a360-b041455b29ff.pdf
- Department of Justice, Canada. (2003). What is Domestic Violence. Preluat pe 10 iulie 2010 de pe: www.justice.gc.ca/eng/pi/fv-vf/facts-info/dati-freq.html. In K., Petroulaki, A., Dinapogias, S., Morucci, & E., Petridou. (2006a). *Sensitizing male population against intimate partner violence (IPV): Trainer's Manual*. Athens: Center for Research and Prevention of Injuries (CEREPRI), Department of Hygiene and Epidemiology, School of Medicine, Athens University.
- DVDRT - Domestic Violence Death Review Team. (2007). *Harris County Adult Violent Death Review Team Report*. Harris County Domestic Violence Coordinating Council. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://www.baylor.edu/content/services/document.php/56429>
- Edleson, J.L.(1999a). The overlap between child maltreatment and woman battering. *Violence Against Women*, 5, 134-154.
- Edleson, J.L. (1999b). Children's witnessing of adult domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 839-70.
- EIGE - European Institute for Gender Equality (2013a). *Gender Equality Index- Country Profiles*. Vilnius: European Institute for Gender Equality. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: Available at: <http://goo.gl/WLD3Ve>
- EIGE - European Institute for Gender Equality (2013b). *Gender Equality Index Report*. Vilnius: European Institute for Gender Equality. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: Available at: <http://goo.gl/ZiM6G1>
- European Commission. (2014). *Report on progress on equality between women and men in 2013. A Europe 2020 initiative*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/ENNziT>
- Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. (2004). *Health, well-being and personal safety of women in Germany. A representative study of violence against women in germany. Summary of the central research results*. Berlin: Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth – BMFSFJ.
- Felitti, V.J., Anda, R.F., Nordenberg, D., Williamson, D.F., Spitz, A.M., Edwards, V., Koss, M.P., Marks, J.S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14, 245-258.
- Forum for Women and Development (FOCUS). (2007). *Shadow report to Norway's 7th periodic report on the implementation of CEDAW by women's organisations in Norway*. Oslo: FOCUS. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/78YJuS>
- Foshee, V. A., Linder, G. F., Bauman, K. E., Langwick, S. A., Arriaga, X. B., Heath, J. L., et al. (1996). The Safe Dates Project: Theoretical Basis, Evaluation, Design, and Selected Baseline Findings. *American Journal of Preventive Medicine*, 12(Supplement 5), 29-47.
- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. (2014a). *Violence against women: an EU-wide survey. Main results Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Preluat pe 3 martie 2015 de pe: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results_en.pdf
- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. (2014b). *Violence against women: an EU-wide survey. Technical Report: Survey methodology, sample and fieldwork*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Preluat pe 3 martie 2015 de pe: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-technical-report_en.pdf
- Garcia-Moreno, C., Jansen, H., Ellsberg, M., Heise, L., Watts, C. H., & WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women Study Team. (2006). Prevalence of intimate partner violence: Findings from the WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence. *Lancet*, 368, 1260-1269.

- Gewirtz, A., & Edleson, J.L. (2004). *Young Children's Exposure to Adult Domestic Violence: Toward a Developmental Risk and Resilience Framework for Research and Intervention*. Iowa: School of Social Work, University of Iowa
- Glass, N., Fredland, N., Campbell, J., Yonas, M., Sharps, P., & Kub, J. (2003). Adolescent Dating Violence: Prevalence, Risk Factors, Health Outcomes, and Implications for Clinical Practice. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 32, 227-238.
- Hartley, C.C. (2002). The co-occurrence of child maltreatment and domestic violence: examining both neglect and child physical abuse. *Child Maltreatment*, 7, 349-58.
- Harvey, A., Garcia-Moreno, C., & Butchart, A. (2007). *Primary prevention of intimate-partner violence and sexual violence: Background paper for WHO expert meeting*. Geneva: World Health Organization.
- Heise, L. (1998). Violence against women: an integrated, ecological framework. *Violence against women*, 4, 162-290.
- Hickman, L. J., Jaycox, L. H., & Aronoff, J. (2004). Dating violence among adolescents: Prevalence, gender distribution, and prevention program effectiveness. *Trauma, Violence, & Abuse*, 5, 123-142.
- Hughes, H.M. (1988). Psychological and behavioural correlates of family violence in child witness and victims. *American Journal of Orthopsychiatry*, 58, 77-90.
- Hughes, H.M., Graham-Bermann, S.A., Gruber, G. (2001). Resilience in children exposed to domestic violence. In S.A., Graham-Bermann, & J.L., & Edleson (eds). *Domestic violence in the lives of children: The future of research, intervention, and social policy* (pp. 67-90). Washington, DC: American Psychological Association.
- Humphreys, C., Houghton, C., & Ellis, J. (2008). *Literature Review: Better Outcomes for Children and Young People Experiencing Domestic Abuse - Directions for Good Practice*. Edinburgh: Crown. Preluat pe 19 septembrie 2008 de pe: [www.scotland.gov.uk/Resource/ Doc/234221/0064117.pdf](http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/234221/0064117.pdf)
- Jaspard, M., & the ENVEFF team. (2001). Violence against women: The first French national survey. *Population et Sociétés*, 364, 1-4. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <https://goo.gl/XyjTxv>
- Kaur, R., & Garg, S. (2008). Addressing Domestic Violence Against Women: An Unfinished Agenda. *Indian Journal of Community Medicine*, 33(2), 73-76.
- Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, B., & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/T54neG>
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J., Kalliokoski, A.M. (2001). *Captured Queen: Men's violence against women in "equal" Sweden - a prevalence study*. Stockholm: Brottsoffer- myndigheten & Uppsala University.
- MacMillan, H. L., Wathen, C. D., Jamieson, E., Boyle, M., McNutt, L. A., Worster, A., Lent, B. & Webb, M. (2006). Approaches to Screening for an Intimate Partner Violence in Health Care Settings: A Randomized Trial. *The Journal of the American Medical Association*, 296, 530-536.
- Maker, A.H., Kemmelmeier, M., Peterson, C. (1998). Long-term psychological consequences in women of witnessing parental physical conflict and experiencing abuse in childhood. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 574-89.
- Marcus, R. (2005). Youth Violence in Everyday Life. *Journal of Interpersonal Violence*. 20, 442-447.
- Ministry of Justice (1998). *Domestic Violence Act 1995* (Reprint 1998). New Zealand: Ministry of Justice (Available at: [www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/ newzealand.dv.95.pdf](http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/newzealand.dv.95.pdf))
- Minnesota Advocates for Human Rights. (2003). Domestic Violence Training Modules. In K., Petroulaki, A., Dinapogias, S., Morucci, & E., Petridou. (2006a). *Sensitizing male population against intimate partner violence (IPV): Trainer's Manual*. Athens: CEREPRI, Department of Hygiene and Epidemiology, School of Medicine, Athens University.
- Michigan Domestic Violence Prevention & Treatment Board (MDVPTB). (n.d.). Defining Dating Violence. Preluat pe 6 iulie 2010 de pe site-ul: [www.michigan.gov/ datingviolence/0,1607,7-233-46553-169521--,00.html](http://www.michigan.gov/datingviolence/0,1607,7-233-46553-169521--,00.html)
- Morrison, A., Ellsberg, M., & Bott, S. (2007). *Addressing Gender-Based Violence: A Critical Review of Interventions*. The World Bank Research Observer Advance Access. Preluat pe 20 iulie 2009 de pe: <http://wbpro.oxfordjournals.org/cgi/reprint/lkm003v1.pdf>

- National Resource Center on Domestic Violence (NRCDV). (2004). *Teen Dating Violence Overview* (p. 1). Harrisburg, PA: NRCDV. Preluat pe 5 iulie 2010 de pe <http://search.pcadv.net/phpdig/search.php>.
- Nerøien, A.I. & Schei, B. (2008). Partner violence and health: Results from the first national study on violence against women in Norway. *Scandinavian Journal of Public Health*, 36, 161-168.
- Office for National Statistics. (2015) *Crime in England and Wales 2013/14: Violent Crime and Sexual Offences - Intimate Personal Violence and Serious Sexual Assault* (Chapter 4). London: Home Office. Preluat pe 10 aprilie 2015, de pe http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171776_394500.pdf
- O'Keefe, M. (1997). Predictors of Dating Violence Among High School Students. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 546-568.
- Petroulaki, K. (2010). The impact of Intimate Partner Violence on children. In I., Giannopoulou, A., Douzenis, & E., Lykouras (eds.). *Issues in Child and Adolescent Forensic Psychiatry*. Athens: Paschalidis Medical Publications.
- Petroulaki, K., Dinapogias, A, Morucci, S., & Petridou, E. (2006a). *Sensitizing male population against intimate partner violence (IPV): Trainer's Manual*. Athens: Center for Research and Prevention of Injuries (CERPRI), Department of Hygiene and Epidemiology, School of Medicine, Athens University.
- Petroulaki, K., Nikolaidis, G., Tsirigoti, A. (2008). Deconstruction of Gender Stereotypes as a Vehicle for Intimate Partner Violence Primary Prevention: Interventions in Educational Settings. Poster at the XVIIth ISPCAN International Congress on Child Abuse and Neglect, Hong Kong SAR, China, September 7-10, 2008.
- Powers, J. & Kerman, E. (2006). Teen Dating Violence. *Act for Youth Upstate Center of Excellence: Research, Facts and Findings*. Ithaca, NY: Cornell University, Act for Youth Upstate Center of Excellence.
- Raiford, J. L., Wingood, G. M., & Diclemente, R. J. (2007). Prevalence, Incidence, and Predictors of Dating Violence: A Longitudinal Study of African American Female Adolescents. *Journal of Women's Health*, 16, 822-832.
- Rennison, C.M., (2001 revised). Bureau of Justice Statistics Special Report (NCJ 187635): *Intimate partner violence and age of Victim, 1993-99*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Preluat pe 6 iulie 2010 de pe: <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/ipva99.pdf>
- Rennison, C.M., & Welchans, S. (2000/2002 revised). Bureau of Justice Statistics Special Report (NCJ 178247): *Intimate partner violence*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Preluat pe 12 decembrie 2006 de pe: www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/ipv.pdf.
- Römkens, R. (1997). Prevalence of Wife Abuse in the Netherlands: Combining Quantitative and Qualitative Methods in Survey Research. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 99-125
- Silverman, J. G., Raj, A., Mucci, L. A., & Hathway, J. E. (2001). Dating Violence against Adolescent Girls and associated Substance Use, Unhealthy Weight Control, Sexual Risk Behaviour, Pregnancy, and Suicidality. *Journal of the American Medical Association*, 286, 572- 579.
- Soroptimist International of the Americas (2008). *White Paper: Teen Dating Violence*. Philadelphia, PA: Soroptimist.
- Sternberg, K.J., Lamb, M.E., Greenbaum, C., Cicchetti, D., Dawud, S., Cortes, R.M., Krispin, O., Lorey, F. (1993). Effects of domestic violence on children's behaviour problems and depression. *Developmental Psychology*, 29, 44-52.
- The Advocates for Human Rights. (2006). Prevalence of Domestic Violence. Minneapolis: The Advocates for Human Rights. Preluat pe 10 iulie 2010 de pe: www.stopvaw.org/Prevalence_of_Domestic_Violence.html
- The British Medical Association. (1998). *Domestic violence: a health care issue?* Belfast: The British Medical Association
- Tiedemann, J. (2002). Teachers' Gender Stereotypes as Determinants of Teacher Perceptions in Elementary School Mathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 50, 49-62.
- Tjaden, P. & Thoennes, N. (2000). *Full report of the prevalence, incidence, and consequences of violence against women: Findings from the national violence against women survey*. National Institute of Justice: Centers of Disease Control and Prevention: Research Brief (NCJ 183781, pp. 1-71). Washington D. C.: United States Department of Justice: Office of Justice Programs.

- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2000). *Domestic Violence against Women and Girls*. Florence: UNICEF, Innocenti Research Centre. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/Wbq6fI>
- United Nations. (2006). *Secretary-General World Report on violence against children*. Geneva: United Nations Publishing Services. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://www.unviolencestudy.org/>
- University of Nevada. (n.d.). Responding to a disclosure of child abuse (Fact Sheet 01-60). Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://www.unce.unr.edu/publications/files/cy/2001/fs0160.pdf>
- Virginia Sexual & Domestic Violence Action Alliance. (2009). *Guidelines for the Primary Prevention of Sexual Violence & Intimate Partner Violence*. Richmond, VA: Virginia Sexual & Domestic Violence Action Alliance. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/T8GRWw>
- Ward, J. (2002). *If Not Now, When? Addressing Gender-based Violence in Refugee, Internally Displaced and Post-conflict Settings - A Global Overview*. New York: The Reproductive Health for Refugees Consortium (RHRC). Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: <http://goo.gl/HK02XD>
- World Health Organization (WHO). (1996). *Violence against women: WHO Consultation*. Geneva: World Health Organization (document FRH/WHO/96.27). Preluat pe 10 iulie 2010 de pe: http://whqlibdoc.who.int/hq/1996/FRH_WHO_96.27.pdf
- World Health Organization (WHO). (1997). *Violence against women: A priority health issue*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2009). Violence Against Women Factsheet 239. Preluat pe 3 iulie 2010 de pe www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/index.html
- WHO, Department of Reproductive Health and Research, London School of Hygiene and Tropical Medicine, South African Medical Research Council World Health Organization. (2013). *Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Geneva: World Health Organization. Preluat pe 10 aprilie 2015 de pe: www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en/
- World Health Organization (WHO). What do we mean by "sex" and "gender"? Preluat pe 2 iulie 2010 de pe WHO Web site: <http://www.who.int/gender/whatisgender/en>
- Yeung, H., Chowdhury, N., Malpass, A. and Feder, G. S. (2012). Responding to domestic violence in general practice: A qualitative study on perceptions and experiences. *International Journal of Family Medicine*, Vol. 2012, Article ID 960523, 7 pages. doi:10.1155/2012/960523.

A lot of pages are not available in this preview - in order to download the full version please visit the project's website: www.gear-ipv.eu/download

